

Једна реч.

А.: — Видео си ону дивну госпођу, требала је само једна реч, па да се оженим њоме.

В.: — А која је то фатална реч?

А.: — Затражио сам јој руку, она је одговорила: не! Требало је да каже: да!...

*

У лову.

— Па зар ћеш пуцати? — упита први ловац.

— Да, зар не видиш оно неколико пловака на леду? — одговори други.

— Али оне су врло далеко.

— За тебе можда, али за мене не, пошто их гледам кроз доглед и приближавам?

*

Заборавио улогу.

Ушао у кућу један млад и здрав просјак.

— Шта је вама, те просите? — упита га госпођа.

Просјак ћути и покретима показује да је глуво-нем.

Госпођа му пружа нешто пара и наређује слушкињи да му донесе чашу вина. Вративши се с чашом вина, слушкиња се осмехну и пружајући чашу рече:

— А од када си нем?

— Има већ година дана! — одговара просјак заборављајући своју улогу глувонемог.

*

Зна рачун.

Учитељ: — Дао ти је отац 12 динара, ти си потрошио 7, колико ти је остало?

Ђак: — Остало ми је 12.

Учитељ: — Али си трошио!...

Ђак: — Не смем ја од маме да потрошим ниједан грош!

*

Жеља.

— Мама, хоћеш ли скоро добити какву болест? — питала је Анкица.

— Зашто питаш?

— Желела би још једну лепу кутију од пилула.

*

Код картаре.

Један господин улази у стан једне познате картаре. Чека свој ред и најзад прилази:

— Чујем да можете све погодити?

— Да, господине.

— Молим вас да ми баците карте само ради једне ствари.

— А то је?

— Да ли могу наћи стан?

*

Међу уметницима.

У једној уметничкој кафани разговарају два млада „непризната“ уметника.

Први: — Чујем да сте радили портрет маркизе де Вини.

Други: — Да, сликао сам је као најаду, нимфу, тако нешто...

Први: — Да ли је она задовољна?

Други: — Још не знам, а слику сам послао.

Први: — Да ли вам је бар послала клијенте.

Други: — Њен муж ми је послао своја два сведока.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Коларска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.

Поштарина плаћена.

Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 14. Београд, 8. IV. 1922. Година I.

У једном од идућих бројева завршава се наш роман „Црвена Удовица“, који је наишао на одличан одзив код читалаца, а после њега доносимо

„Јудиту“

од чувеног и признатог француског писца Ж. Ж. Рено.

Надамо се да ће овај крајње интересантан роман, пун мистерија и живости, бити исто тако добро примљен код наших читалаца.

Дефицит.

Тиња Р. Мијатовић.

Узели су се из љубави. Пре тога три године су узајамно идеализали и најлепшим бојама оцртавали свој будући брачни живот. Он је био банкарски чиновник и доста популарна личност у вароши. Поред добре плате он је имао и свога имања — једно пољско добро ван вароши.

Волели су се узајамно, а он, као нежан муж у име награде за њену искрену супружничку љубав, испуњавао јој је готово све жеље.

Занета лепим и пуним љубави брачним животом, готово ни о чем другом није размишљала, до једино: да има најлепшу и најскупоценију тоалету, како би у вароши само о њој говорили.

Иако јој је муж све чинио и куповао често хаљине и шешире, ипак је њоме владала сујета и гледајући тоалете других дама, стално је била са својима незадовољна.

Ако би видела да нека дама има бољу и скупоценију хаљину од њене, илити шешир, она би стално гунђала, уздисала и мужу прebацивала како та и та има фину хаљину, фини и модерни шешир и костим — „а ја — говорила би, — ја сам несретна! Свој век и најбоље године имам да проведем у овим обичним крпама!“

Тако је говорила иако су и њене хаљине биле фине и скупоцене, испољавајући тиме своју урођену завист.

— Е не могу више да гледам да се и горе од мене возе на својим каруцама, а ја, ја никад не могу своја кола имати — сиктала би пред својим мужем, лупајући нервозно ногом о под.

— Имају људи па се возе — говораше јој муж; — а ми, ми се морамо пружати према губеру.

— Ех немамо, — она би јетко. Како Мица Перина може да има и лепшу хаљину и шешир и костим, а ја, ја јадница никад, никад да будем као остале сретне жене!...

И преко њихових честих препирки о „туђој могућности“, он је ипак и даље био нежан муж, купујући јој према своме стању и хаљина и шешира, тако да је имала по две-три само свилене хаљине, па ипак њену сујету, да свака друга од ње има боље, није ничим могао задовољити. Она је и даље била незадовољна, другима је завидела и за туђом „срећом“ жудела.

И док је цела варош говорила како је она сретна, како се луксузно носи; како луксузно живе, коментаришући тај њихов раскошни живот на разне начине, дотле је она стално мужу гунђала и испољавала своје незајажљиве прохтеве!

То њено стално незадовољство већ му беше постало досадно, тако да је постао нервозан и пргав, и у тој пргавости, а на њено свакодневно пребацивање, те за ово, те за оно, он би јој казао и по коју опору реч, наводећи да други имају па женама више и купују, а он нема, сем ако она жели да он краде, она да ужива, а доцније обоје да испаштају.

На такво његово разложно објашњавање, она је дошла до закључка, да је он више не воли, често при сукобу говорећи му: — „Да,

ти ме више не волиш. Пре свадбе, а и првих дана обећавао си ми и звезде с небеса скинути, а сада, сада ништа!“ — И бризнула би у плач —

Држао је један лоз Класне Лутрије, који му беше један друг послао из престонице. Оних дана када је отпочело вучење, морао је отићи у престоницу неким хитним банчиним послом.

За време бављења у престоници, његов лоз добије чистих 10 хиљада динара. Одмах оде и новац прими, а за овим, пошто беше све послове посвршавао, крену се на пут — кући.

На путу размишљајући о својој изненадној срећи, одједном сетивши се своје жене, паде му напамет идеја, да помоћу овога добитка излечи своју жену од сујете, завидљивости и лудих амбиција.

Дошавши кући никоме, па ни својој жени, није причао о добивеном новцу, услед чега нико ништа о томе није ни знао.

Наравно да га је жена са плачем и грдњом дочекала, што јој ништа скупоцено није купио, иако је пре тога на непуних месец дана била направила свилену хаљину, модерне лаковане ципеле и четврти шешир у току годишње сезоне!

На сва њена гунђања он је само ћутао и премишљао.

Идуће вечери дошавши кући, она га још на вратима дочека љутито, говорећи му, како она не може више да гледа госпођу Цану како се сваког дана воза, тражећи да и она купи кола и коња, а поред тога да и она жели да учи јахање, те јој мора купити и летњи и зимски костим за јахање!

Он јој објашњаваше, да они нису у стању тако луксузно живети, а када му она добаци да би он другој учинио, а њој неће јер је не воли, он привидно плану и одговори јој:

— Добро. Трудићу се да ти све по жељи учиним, да би једном била задовољна; али пази да се једног дана не покајеш због твог претераног луксуза и да не одеш за туђим коритом, а ја на робију!

Сутрадан одмах је купио кола и два лепа вранца. У кући је набављена и спољна и унутарња послуга. На пољском добру подигао је павиљон, где су сваког дана одлазили ради шетње. Позориште, биоскопе и забаве стално су посећивали. Готово сваког месеца кројачица је по неколико дана у њиховој кући шила. Хаљине, костиме и шешире брзојавом поручивали су чак из Париза и то најскупље и најмодерније.

Она је пливала у раскоши и обиљу, уживајући што јој цела варош завиди, ни у једној прилици не запитавши се одкуда мужу толики новац.

Такав је живот трајао читавих шест месеци, за које се време добивена сума на лозу готово потрошила.

Она је била сретна, а он, он је стално пред њом био замишљен и нерасположен.

По вароши се већ било почело говорити о њиховом претерано луксузном животу, и већ се почело зуцкати како он као благајник посигурно има дефицита и да ће га одвести на робију.

Једног дана то зуцкање допре до њених ушију. Реч дефицит беше је запрепастила.

Кад одé пријатељица која беше дошла да јој каже шта се по вароши говори, трљајући руком чело, премишљаше шта ће са њима бити, ако се то обистини.

Речи: дефицит, робија, сиротиња, туђе корито, страшно јој одјекиваху у ушима, па сетивши се речи које јој је муж пре шест месеци једном приликом рекао — речи које сада и по вароши брује, довођаху је до лудила! Тек јој тада пуче пред очима слика беде и несреће и дође до закључка, да је свему томе она и једино само она крива!

Сва утучена, нервозна, сваки час изгледаше кроз прозор, очекујући његов долазак да га пита, јесу ли грозне речи које се чују истините; да му падне на колена; да га моли за опроштај!

Још на самим вратима дочека га гласом пуним плача и бола:

— Говори, је ли истина што свет прича?!

Он ћуташе гледајући немо пред собом.

— Говори, је ли истина да си начинио дефицит и да ћеш отићи на робију? — врисну млада жена и јецајући обеси му се о врат.

— Свршено је све — говораше јој он утученим гласом. — Ти си силом хтела да будеш прва дама у вароши. Теби је све било мало. Свакој другој ти си завидела и тражила си да будеш и боље обучена и луксузнија у свему. Тражила си, а ниси хтела да питаш могу ли ја то све плаћати и одакле. Моји савети нису помагали. Ја новаца нисам имао, а волео сам те и у тој љубави твоје прохтеве морао сам задовољити. И шта сам друго знао радити. Крао сам! Крао сам крао — и твоје прохтеве задовољавао! Шест хиљада динара узео сам из заводске касе!

— А сада, сада је све свршено. Ово ће ме спасти — показавши јој револвер, — да не би отишао на робију, а ти, ти како ти Бог да!

На те његове речи, очајнички врисак оте се из њених груди и обнезнањена стропошта се на под!

И док је она онесвешћена лежала на поду, дотле је он смешкајући се, у себи размишљао: „Ово ће је сигурно излечити!“

Када се расвести, клече пред њиме и плачући говораше му: „Опрости, опрости ми, јер ја признајем да сам крива свој овој несрећи. Слушај. Ти не смеш да се убијеш. Ти нећеш отићи на робију. Ја се одричем свега. Све што имам сувишно распродаћу. Гладоваћу; ићи ћу и гола и боса; туђе ћу радити, па ћемо дефицит попунити и тебе и мене спасти. Опрости ми, тако ти љубави наше!“

Грцајући у сузама, љубљаше му скуте и очајнички мољаше за милост!

Сутрадан и кола и коњи беху већ продати. Послуга сва отпуштена. Велики број готово необучених хаљина и неупотребљених шешира распродаде по комшилуку. Одрече се свега уживања и луксуза. Од тога дана на њој беху лепо сашивене хаљине од најобичнијег цица и порхета. Она беше задовољна. Уместо шетње и луксузних излазака, по цео дан је седела и за машином туђе шила, трудећи се дан и ноћ, да уопште на свему што више уштеда учини.

После двогодишњег тако штедљивог и раденог живота, он јој једног дана рече да је дефицит попуњен, а након неколико дана, радосно јој саопшти да је на лозу добио 10 хиљада динара, и да би могли одсада мало комотније живети.

Глас да је дефицит попуњен, јако ју је обрадовао, а глас да је добивено 10 хиљада динара на лозу, примила је врло хладно, говорећи му да ипак новац треба да чувају и да и даље буду штедљиви, јер треба новаца имати за старе дане!

Једног дана у њиховом тадањем лепом, задовољном и сретном животу, он јој исприча праву истину о измишљеном дефициту, а она не верујући му, смешкајући се одговори му:

— Не верујем ти, лолице моја, а баш и да је све то истина, ипак не марим, јер сам луксуза пресита. Ја сам сада потпуно излечена од зависти и лудих амбиција.

Позориште и Београд.

Право има Стриндберг. Позориште као уметност уопште, јесте biblia pauperum, библија за оне који не могу ништа писано или штампано читати, а позоришни писац као световни проповедник, који у популарној форми распростире идеје времена, у тако популарној, да средњи сталеж, који углавном пуни позоришта, може без много муке схватити о чему је реч. Зато је и овога пута, свуда па и у Београду, позориште као нека врста народне школе за младеж, полуобразоване и жене.

Београд воли своје позориште. Посматрао сам га толико пута, кад су се давале комедије и најдубље драме, увек је уво било напрегнуто, увек је било ентузиазма за високу реч или за победу духа, било акламација. Не са помпом, већ срдачно. Утицај људи са сцене постоји. Тај благотворни утицај, који се често пута ствара чистим талентом, био би далеко већи, Београд би још више живео са култом позоришта, кад би надлежни, надзиратељи народног просвећивања, мало више волели позориште. Јер они га најмање воле од свих. Желите доказе? — Ето „Мањежа“. Пре три године, тако-рећи, Мањеж је претворен у дом богиње Талије, под изговором да је то провизорно, нешто што има да испуни једну моментану услугу позоришној уметности. Али Мањеж је остао годинама и остаће док не иструли свака греда. А са позориштем главним, оним великим, једва се приводи моменту остварења. Само на несрећу, када нова зграда буде отворена, Београду ће бити потребна не два, него бар три позоришта, у разним крајевима. Београд се толико развио у своме пространству, толико намножио, да би главни просветни чиниоци требали одавно већ да приводе у дело подизање нових културних жижа, које ће дејствовати на душу, на акцију Београда. Требаће бар три нова позоришта, разних нианси, за разна расположења и културе.

Међутим, шта ће бити? Задоцниће се. Ми ћемо и овде задоцнити. Као и свуда, уосталом.

Нове књиге.

Изашле су нове књиге:

Ново издање „Исповести“ Милице Јанковић. Пре рата је ова књига открила једну значајну списатељицу, сенсибилну и интелигентну, која је умела да пише. Најлепше што се могло рећи о сличним књигама код нас, рекло се.

„Мало Срце“ је сматрано мајсторски написано и остало је тако и даље, све до данас, једна класична повест. И друге исповести, које се нижу у овој књизи, заслуживале су похвалу. Можда је ова књига највеће дело садање и будуће од ове списатељице, иако ничим, она ће са овом књигом искрености, улазити у историје наше литературе. (Издање И. Ђ. Ђурђевића. Београд—Сарајево 1922.)

Ведре и тамне ноћи од V. Massuke. Збирка песама, можда постарије обраде али са новим расположењима, мотивима. Тон је нов, личан, представља нешто ново у нашој литератури. Под псеудонимом Масуке, крије се једна нежна душа, која осећа свет на свој начин и мора да каже своје интимне мисли. Прве своје ствари под овим псеудонимом, г.

В. Ж. објавио је у „Мисли“, у самом почетку излажења овога часописа. Тада се запазила ова лирика и стекла признање. Предговор је написао г. Сима Пандуровић. (Издање је пишчево. Београд 1922.)

Сонети Милутина Бојића, изашли су у ванредно укусном издању Цвијановића. Раније нису објављивани, сем два или три, који су штампани у Српском Књиж. Гласнику. Ове је сонете Бојић писао у Нишу 1915., на Крфу 1916., и Солуну 1917. Има их 32. Сви су сачували стару метрику, боју и темпераменат Бојићеве поезије. Ко воли Бојића, са задовољством ће прочитати ове стихове, углађене, помпезне, често искрене и топле, написане песником који је требао још да живи. (Издање С. Б. Цвијановића. Београд 1922.)

Бачко Позориште, збирка позоришних комада за децу. Написао Лазар Ћосић, учитељ. Ово је једна доброћамерна књига. „Отац!... Отац!...“; „Сан Краљевића Марка“; „Бабин рођен-дан“; „Лутка“; „Сан у шуми“; све су то сличице, монолози, позоришне игре за забаву наше деце. Лепо и похвално. Већина ових ствари представљане су у Вршцу и по варошима Војводине. (Издање Срп. штампарије, Вршац 1922.)

Најновије књиге примили смо на приказ:

Х. Хајне — Флорентинске ноћи. (Издање Ђурђевића; Београд — Сарајево 1922.)

Г. С. Петров — Еванђеље и живот. (Издање Ђурђевића; Београд — Сарајево. 1922.)

А. Лихтанберже — Мали Трот. (Издање „Напредак“. Београд 1922.)

Бранислав Нушић — Рамазанске вечери. (Илустровано издање „Напредак“. Београд 1922.)

Нов рукопис.

Немачки листови јављају да је др. Лудвик Шмит, библиотекар у Дрезди, нашао у једној књизи одломак једног старог рукописа на латинском. О том рукопису који носи наслов „De tranquilitate animae“ и „De brevitate vitae“, није се досада ништа знало.

Тврди се да је рукопис из најстаријег времена, а да је одломак из дела филозофа Сенеке.

*

Паук „птичар“.

Као што постоји пас „птичар“, постоји и паук са истим именом. (Стручно му је име: Mygale avicularis). Само док се пас употребљава у лову као помоћник, дотле овај паук иде сам у лов противу птица, јер се њима храни. Он је највећи противник малих колибра.

Овај паук, који живи у Јужној Америци, има дужину од 5—6 сантиметара, ноге врло дуге (до 20 см.), тело чврсто и длакаво. Своју мрежу преде као и остали пауци, вешто је крије и најчешће намешта при изласку шупљина на дрвећу, где долазе тичице ради хране и својих гњезда. Чим тичица западне у мрежу, он се јавља, увија је брзо у своје конце, уједа је својим чврстим чељустима и несрећну жртву убија својом отровном пљувачком.

Када жртва не упадне случајно у мрежу, онда он иде и тражи гњезда у којима напада и прождире младунце. Мали колибри тада највише страдају. Индијанци се не боје тог паука, јер његов уједа није тако опасан за човека. Често га деца хватају и играју се њиме.

*

Борба против штетних буба.

Познато је како је мучна борба против инсеката, који наносе огромне штете пољоделству. Утолико више што се инсекти множе невероватном брзином. Није више новина да људи стављају у своју службу извесне врсте буба, које се хране другим бубама (као: богомољке, буба-маре, разне лисне ваши и т. д.). Али је у Калифорнији тај начин постављен на широке основе и у великим здањима производе се огромне множине инсеката, који прождиру баш оне најштетније инсекте. Успех калифорниског метода подстакао је и многе друге земље да употребе исто средство у борби са инсектима.

У борби против скакаваца употребљава се у најновије време, ратни строј за бацање пламенова. Хајкачи сатерају ројеве скакаваца на једну површину, коју пламен, бачен из тог строја, очисти за неколико минута.

Није шала!

Ово што ћете читати, није шала. Једите месо од клокана (кенгуру)! Пронађено је, да је то најздравије месо на свету, и најслађе, слађе од камиље грбе, од слонове шапе, па чак и од жабетине! Један чувени лекар из Мелберна набрајао је изврсна лековита својства меса клоканова и утврдио је, да је то месо најбоље за конзервирање. Већ је образовано и друштво за увоз клокановине у Европу.

*

Лепа балерина Нина Тини, љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни лепотица Лика, пођерка грофице Ладишчев, пошла је само из рачуна за генерала Добровољцева, брата распусног старца Добровољцева. Лика води раскалашан живот, упушта се у љубавне авантуре и упозна се и са грофом Ротбеком, који је страсно заволи. Генерал Добровољцев напрасно умре једнога дана, када је сазнао за раскалашан живот своје жене. Лика је сада опет слободна, али у томе сазнаје да је она рођена сестра свога љубазника, младога грофа Хенрика Ротбека. Да би понова Ротбека везала за себе. Лика се удружује са мрачним типом Чармавировим који јој помаже у њеним намерама. Чини се да они неће презати ни од злочина. Чармавиров се упознаје са Лавренћевим који веома личи на грофа Ротбека и покушава да преко њега стигне до циља.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

13.

Он је чежњиво гледао у њу. — Ти се поготову ниси ни променила, Нина. Иста си као што си била, само мало мршавија, али исто онако заносна и привлачна... Много сам препатио због тебе и сада сам достојан награде! Ето нас заједно! Прими госта лепо, буди љубазна са њим!... Нема ти друге: мораш бити моја и пред Богом и пред људима; нема те силе, која ће те отети од мене! Нина, осмехни се, срећо моја!...

Ниједна се црта на њеном лицу не мрдну.

— Стани! — Клудњиков додирну чело, размишљајући... — Јесте, сетио сам се... Треба да извршим поруку твога оца.

Он је на то привуче к себи и чисто са неким страхопоштовањем пољуби је у чело.

XLIX.

Страшни тренуци.

Собарица Мари ослушну. Не, ништа се не чује и мадам не зове у помоћ, — не треба звати вратара, како је она мислила, спазивши оног одрпанка.

Звони. Она уђе у будоар и запази како јој је госпођа страшно бледа. А овај пробисвет! Пресвета Богородице! Седи на дивану као код своје куће и ништа се не устеже...

— Мари, молим вас, идите па купите земичака, ростбифа, и спремите чај.

— Само не ростбиф, не могу да видим крв и сирово месо! — Клудњиков се намршти. — Нека донесе шунке, сира, шта ли...

Пошто је собарица отишла, он опет привуче Нину себи.

— Седи ближе. Хоћу да ти испричам све по реду. Та свакако те интересује шта је било са мном и како сам се срео с твојим оцем!

Био сам осуђен на дванаест година, ако се сећаш! Од самог почетка сам био обузет само једном мишљу: да бежим. Кажу, нема веће чежње него за животом. Није истина, има и то је — чежња за слободом...

Тако сам у цвету младости био лишен слободе и тебе. Он уздахну тешко и крајем рукава обриса једну сузу, затим настави:

Изгубио сам и сан, јело често пута не бих ни такао; притисла ме моја невоља, те ми није било ни до чега.

— Ej, ти, калуђеру! Ти треба да се побратимиш са нашим разбојником. И он као и ти неће да погледа никога и годинама се не помакне с места, јер све нешто мисли и премишља.

Тако су ми говорили другови.

Од њих сам и слушао многе приче о разбојнику, како су прозвали једнога, осуђеног на доживотну робију. Био је затворен у засебну ћелију.

Висок, сувоњав, сед. То је био твој отац, Нина — Петар Грињин.

Када сам му куцањем у његов зид испричао ко сам, и све што сам о теби знао, он се осећао као препорођен. Та сваког дана смо га у пролазу видели кроз прозор. Подизао је руке к небу и трудио се да ми нешто покаже на тај начин. О, наш разговор је био сасвим кратак и једнолик.

— Треба бежати! — откуцавао би ми он сваки пут. — Стрепим због Нине да не пропадне као мајка јој. Треба да се нађеш поред ње. Што пре то боље, јер ћеш малаксати и иструлићеш овде за бан бадава.

Договарали смо се да бежимо у троје. Дуго смо радили на томе. Сви су нам сложно помагали, трудећи се колико ко може. Вребали смо само згоду, те утекосмо једно вече, када су довели нову партију апсеника, тако да су сви стражари били заузети њиховим размештањем. Нас су се сетили, али касно! Већ смо се били добро сакрили у непролазном шипражју. Ипак су пуцали и убили једнога. Он је јурио још неколико корака за нама, па је пао. Ранили су такође и твога оца. Узвикнуо је јадник... Још ми у ушима брује његов крик.

— Шта ти је? — окретох се ја. Та трчао је колико га ноге носе...

— Ништа! — одмахну он руком.

Одморили смо се у густом шипражју. Тек тада се Грињин пожалио на своју ногу. Дотле није бол такорећи ни осећао.

Требало је ићи даље. Он се диже с муком. Придржавао сам га. Видим не иде! Шта ћемо сад? Дигох га на руке, па напред!

— Не знам колико је то трајало. Осећам, колена ми клецају и само што се не срушим. Вероватно је и твој отац то осетио. Пусти руке с мога врата, склизну на земљу и рече:

— Бежи, док није касно! Мени, видиш, није суђено... Сваки пут нешто!... Ово је последњи пут. Ту ми је и крај! — Он показа рану. — Нога ми је отекла и већ је попрнела.

Једва сам се уздржавао да не плачем. А он једно те једно:

— Бежи, јер ћемо обоје пропасти!

Затим је почео говорити о теби, захтевао да те пронађем и не напуштам, јер ће се претурати и у гробу. Корео је себе са сузама у очима што је из очајања дотле дотерао, да је заборавио бригу о своме детету. Жену није споменуо. Онда ме је и замолио да те пољубим уместо њега...

Успео је да ме наговори... Силна је била моја љубав према теби и разумевао сам да несрећник има право.

Доспео сам некако у Русију, па у Финску; а затим сам се најмио на једном трговачком броду и тако се дочепах слободе. Нашао сам рада у некој фабрици и почео уредан живот. Тада спазих у новинама твоју слику — била си на гостовању у Брислу и Паризу, и осетих таку чежњу за тобом, да сам пешице пошао натраг у Русију.

Ноћивао сам по јарцима, напаћен, болестан, гладан и кад бих се сав укочен од зиме пробудио, помислио бих:

– Та ваљда нема камен у грудима, да ме после толиких мојих мука одгурне! —

Нина покри лице рукама.

— Али када сам дознао где се налазиш, када сам видео какво те богатство окружује, стидео сам се да ти приђем и сатима сам стојао и гледао кроз решетку твога врта. Ја, гладна скитница, стојећи тако усуђивао сам се мислити да ћеш ме познати! Нарочито бих стао тако да ме мораш приметити, али ти ниси хтела да ме видиш...

Зашто си ме тако намучила! — викну он као избезумљен и стеже слабу, танку ручицу. Зашто си ме упропастила, зашто!...

Био је страшан и није могао више да се савлађује.

— Змију са Мадониним ликом! — викао је он промукнутим гласом, — ти си се обавила око мога врата и давила си ме... Без сажаљења си ме прегазила својим величанственим аутомобилом и унаказила ме овако... Мислила си да ћеш ме се отрести на тај начин, је ли? Онда си ме стрпала у болницу, да би ми тамо дохакали, али ја сам се ишчупао оданде и ето ме опет у слободи, те ми сада нећеш утећи! Вичи, зови, чини шта знаш, тек ја те нећу пустити...

L.

Бегство.

Када је Мари ушла у будоар да спреми чајни сточић, Нина Тини је, клечећи пред диваном, стављала хладне облоге на главу свога необичнога госта.

— Имао је нервни напад и једва сам га умирила, — објасни она шапатом собарици. — Ваљао се по поду и викао као луд, па сам се поплашила да не буде и горе. Тако је чудноват овај човек! Једва ме је нашао, а болестан је...

Она покри лице рукама.

Францускиња постоја тако у недоумици, а кад болесник отвори очи, она изиђе полако на прстима из собе.

Клудњиков се осмехивао. Пошто је нервни напад прошао, он се опет радовао близини љубљене жене и узе понова њену руку у своју, говорећи:

— Можеш ли да замислиш, драга моја, колико сам срећан, што смо се опет нашли после свега што сам преживао! Погледај ме у очи и осмехни се!

Она себе присили на осмех.

— Зар нисам заслужио своју срећу, реци, Нина? Помисли, шта сам све за тебе урадио... Нисам ли заслужио твоју благодарност? Чак ми је и твој отац говорио да сам достојан тебе... Реци, зар нисам заслужио?

Опет му је глас постао раздражен и, мислећи само како да га се што пре отараси, Нина промрмља:

— Наравно, заслужио си.

— Да! — ожиљци на лицу му помодреше од навале крви. — Кад ће бити наша свадба, реци, када?

— Треба почекати... Видиш, нисам здрава, па и док ти уредиш своје послове... — муцала је она.

У очима му опет блесну зао лудачки огањ.

— Нашто још чекати? Какве имаш разлоге? И ти би хтела да ја овде ноћим?... Не! Увек радим на своју... Идем, а куда, то се тебе не тиче. Објасни ми, зашто да се чека?

Она није знала шта да каже и одједном се присети:

— Признаћу ти отворено. Теби је позната прича мога детињства, је ли? Отац ти није свакако једаред приповедао како га је мати напустила и отишла са Добровољцевим? Овај се богаташ само поиграо с њом, па је он њу напустио. Она је од туге умрла, заклевши ме на самртном часу да ћу се осветити Добровољцеву.

— Па јеси ли се осветила?

— Још не. Он се преселио у град, а и ја сам ту... Јесте, ја памтим заклетву и немам мира, знајући да се тај кочопери као да није ништа ни било.

— И само због тога ти одлажеш наше венчање? — упита он. — Погледај ми право у очи.

Она издржа његов поглед и рече:

— Само зато.

— Добро, — рече он, као да се нечег сетио, — ја ћу сада отићи. Па и ти си тако бледа! Само, знај, Нина, сад сам ја овде господар... Нареди да ме пуштају без препрека. Можда ћу колико ноћас доћи, а сад због ом!

Он је привуче к себи и хтеде да је пољуби у уста, па је потом одгурну узвикнувши:

— Даље искушење! Изљубићу те тек по венчању.

Затим изађе, клатећи се, као што је био ушао.

Нина паде у наслоњачу.

— Страшно, ужасно! Ах, како се бојим! — она покри лице обема рукама и заплака на глас.

Мари се мучила око ње не би ли је како умирила.

— Зашто се толико бринете, мадам? — брбљала је она. — Рећи ћу вратару да позове полицију... Очигледно је да је тај тип ненормалан. Какав му је поглед!... А тек како је одевен! Каже да је из добре фамилије! Ко би то могао и помислити!... Нисам веровала својим очима, толико сам се зачудила!

Нина није слушала њено блебетање. Она је подрхтавала целим телом, плакала је и понављала непрестано:

— Бојим се!

— Послаћу по Добровољцева, — рече одлучно Францускиња и пође вратима.

Нина се прену и заустави је:

— Ни у ком случају!

Није било лако претрпети растанак са старцем, а зар сада да му се обраћа за помоћ! Не, не, ни за шта на свету!

— Ништа ми не треба, — рече она собарици. Уосталом, помозите ми да легнем, па ћу покушати да заспим... Колико је сати?

— Нема још ни осам.

— Не, Мари, ипак ћу лећи.

»Како сам несрећна, — премишљала је Нина, — као да ме је Бог проклео! Као да се све заклело против мене! А тако сам чврсту намеру имала да одем Владимиру... Сада пак не могу, немам снаге. Све нове и нове препреке искрсавају. Колико је крви на моме путу проливено, — Господе Боже! Овај безумник је способан на све, чак и да убије!«

Зар је она дужна да трпи вечито? Не, не, бежати и сакрити се да је не пронађе више!

Она притиште звонце. Собарица преплашена дотрча.

— Да вам није опет рђаво?

— Бојим се, нећу више да останем овде. Обуците ме, па брже боље пакујте. Отпутоваћемо првим возом ма куда.

Једно пола сата су се оне мувале по собама, више сметајући једна другој него што су радиле и када су два куфера била већ набијена стварима, Мари позва вратара да изнесе.

— Терај на Финску Станицу.

— Брзи воз за Хелсингфорс! — довикну Нина носачу.

— Полази кроз три минута, — одговори равнодушно носач, — и не можете стићи да извадите карте.

Он потрча, а оне за њим. Ускочиле су у вагон у тренутку када је воз полагано кретао.

Нина се сруши на диван и опет поче понављати:

— Бојим се, бојим се!

Чим су стигле у Хелсингфорс позваше лекара. После тога је преспавала као убијена цео дан и целу ноћ.

Сутрадан се лепо обукла и отишла сама на телеграф.

»Петроград Забалкански 14. Владимиру Ивановићу Лавренћеву.

Молим дођи одмах у Хелсингфорс, хотел „Société“. Потребна ми је твоја помоћ. У име наше љубави немој ми одбити. Нина.«

LI.

На позив.

— Наташа, Наташа, једва једном!

— Мили мој, мора бити да ти је страшно досадно цео дан провести тако у самоћи, је ли?

— Као и увек, а сем тога још сам се и узбуђивао. Страхујем због Волође, Наташа...

— И ја сам на њега мислила целога дана.

— Знаш, Наташа, данас је код њега био неко и наговарао га на нешто, што ми се чини веома подозриво... Случајно сам чуо. Шаљу га у иностранство са неким конфискованим документима... По моме мишљењу то је страшно!... Та како је само доспео да се умеша у ту странку!...

— Ах, Боже мој! — Наташа пљесну рукама. — Збиља је ужасно! Ко би тако што могао и претпоставити! Он се тако далеко држао од свих тих партија... Да се нисн преварно?

— Чуо сам својим ушима. Састанак се има одржати у четвртак... Тај тип је опоминьао Волођу на велику опрезност.

У четвртак, тојест сутра? Господе Боже! Је ли Волођа код куће?

Наташа похита у собу своме брату, али се одмах врати.

— Састанак ће бити увече.

— Где, овде?

— У томе и јесте ствар, што није ту... Неки заверенички стан у Кузнечном...

— Који број?

— Као за пакост нисам могао чути...

— Морају ићи од куће до куће...

— Кога да питаш? Па и кад бисмо знали, како да се уђе без опасности по живот! Једина је могућност говорити са Волођом.

— Дакле, зато ли је он такав!...

Дуго су још размишљали како да доскоче злу и у том их затече и књегињица Султанет Мађани. Она је често навраћала, јер јој је самој било дуго време. С нестрпљењем је чекала да се Лавренћев и Васиљеви преселе код ње.

— Изгледате обоје тако узбуђени... Да се није што догодило?

— У бризи смо због Волође.

Слепи лагано гурну ногом Наташу, дајући јој тиме знак, да се не исповеда књегињици.

— Је ли болестан Владимир Ивановић или...

— Не него се некако туђи од нас у последње време и дружи с неким несимпатичним друштвом. Стрепим да му се што не деси...

— Ето, и ја се баш озбиљно плашим због сестре! — узвикну књегињица. — Вама је познато да смо нас две у свађи. Ипак је ја много волим и тешко ми је што се више не виђамо. Њена ми собарица прича да прима у посету неког сумњивог господина, тобож послом. Бојим се да је не убију!... И ја сам чула његов глас у једној прилици, кад сам ишла да распитам за Лику. Тај глас је страшно непријатан, неискрен, има неки лажан звук.

— Да, да, лажан и непријатан, — понови слепи као одјек.

— А ви, откуд ви знате?

— Не, ја онако...

Књегињица се подуже задржала у посети. Наташа је преко обичаја није ни слушала, и чак је желела да она што пре оде. Све време је ослушкивала, ишчекујући братов долазак.

— Молим вас, јавите ми, ако би вам што устребало, — рече грбава праштајући се са њима.

Обично, чак и кад би се касно вратио, Лавренћев је лупао сестри у зид или би ушао да се пољубе пред спавање. С Васиљевим је исто тако био у врло пријатељским, тако рећи братским односима. А сада је Наташа узалуд чекала да је брат позове или уђе.

Дуго је шеткао по соби, затим је наступило ћутање, а најзад се чу како треснуше о под бачене чизме и настаде тишина.

— Како би било да ти одеш к њему! — Васиљев је још био под утисцима јутрошњега разговора и узбуђивао се више и од саме Наташе.

— Волођа, то сам ја... Смем ли ући?

Ћутање.

Тада она отвори врата и уђе. Лавренћев је лежао на леђима и претварао се да спава. Отворио је очи и тобож зевајући, рече:

— Ах, то си ти, Наташа! Тако ми се спава данас!...

Она је разумела да се он претвара и да му није до спавања.

— А ја сам се забринула што те нема! — Она седе на његов кревет.

Он не одговори и само одмахну главом.

— Волођа, мили, — настави Наташа, — шта је то с тобом? Та зар ми нисмо били увек добри другови! Тако је тешко...

— Шта је то тако тешко? — Он је посматрао испитивачки.

— Ти нешто тајиш од мене. Зар није боље да ми се повериш! А све откако си се заљубио у ону малу женицу! Изгледа да та љубав на тебе рђаво утиче кад си се толико промењио — увек незадовољан, забринут, ниси онај више што си пре био и... пристајеш на све само њој да угодиш.

Он се намршти.

— Наташа, једном за свагда те молим, да се не мешаш у моје послове. И ја нисам забадао нос у твоје са Васиљевим, па и ти мене остави на миру... Та ми више нисмо деца и знамо шта радимо!

Он је говорио тако сувим и увређеним тоном, да је она поцрвенела.

— Дабоме, свако може да живи по својој вољи, не дајући рачуна никоме о својим поступцима, али ако се деси каква несрећа, биће онда касно да те предупредим! — рече она одсечно и изиђе из собе.

Када се Лавренћев сутрадан вратио преко обичаја рано кући и таман се спремао да се обрије, позва га слепи.

— Волођа, дођи овамо, молим те. Има један телеграм за тебе.

Лавренћев потрча у сестрину собу и зграби журно са стола телеграм. Светлаци му заиграше пред очима. И ово јавља увек опрезна Нина! Мора бити да се нешто необично догодило кад се чак у телеграму позива на њихову љубав и обраћа му се са ти.

— Да се није нешто нарочито десило? — упита са стрепњом слепи.

— Јесте и ја морам сместа да отпутујем у Финску, само прво да напишем неколико речи. Таман ћу стићи на брзи воз.

— Знамо ми ту Финску! — помисли слепи.

Међутим је Лавренћев већ био у својој соби и наумио да напише писмо и да се извини Царнавирову, али се сети да нема његову адресу, а не зна ни како се овај зове.

И немајући времена да покупи, чак ни потребне ствари, он опет упаде у собу код слепога и поче брзо говорити са великим узбуђењем:

— Драги мој Константине, имам велику молбу. Обећао сам некоме да се вечерас нађемо због веома важног посла... Али ето, примио сам овај телеграм и сад не могу да одржим обећање, морам да отпутујем. Може неко наћи да ралита шта је са мном, где сам Уверен сам да ће доћи, јер ће их мој изостанак изненадити, пошто смо имали окончати неки договор... Дакле, молим те, нареди слушкињи, ако дође један леп постарији господин са густом косом, нека га уведе код тебе, па му ти објасни. Хоћеш ли да ми испуниш молбу?

— Врло радо.

— Хвала. А сад до виђења, журим се. Пољуби Наташу и нека се не љути на мене. Још једном, до виђења.

LII.

Љубомора.

— Ти си ми већ добавила пасош и крштеницу... Али моја смрт још није објављена!... — Он је погледа подозриво у очи.

— Па због тога и треба одмах да отпутујеш.

— А овај Лавренћев? — Он загледа у пасош.

— На самрти, сати су му већ избројани.

— Дакле, тај је још жив, постоји? А ти си ми казала да ће се ствар извести са лепом...

— Та није ли свеједно! — Лика слеже раменима. — То се тебе управо и не тиче.

— И такве ли послове обављаш твој нови пријатељ! — глас му је звучао љубоморно.

— Није он мој пријатељ, — рече Лика и загрли га, — већ сам се обратила на њега, јер се морало некако извести, а овај је само новчано заинтересован.

— Да ли само новчано?

Она и нехотице поцрвене и оборивши очи, одговори:

— Јесте, само новчано.

— Лика! — Ротбек је ухвати за руку. — Страшно ме мучи мисао, да се виђаш на само са тим младим господином, кога ја не познајем. Водиш тајанствене преговоре и налазиш се с њим на уреченим местима, као да идеш на састанке...

— Није истина, није истина, никуд се нисам возила с тим човеком, — прекиде га она. — Видели смо се свега неколико пута.

— Немам више стрпљења, не могу овако... Он је у очајању крпио руке.

— Та сад је већ завршен посао! — покушавала је она да га умири.

— Поћи ћеш самном, је ли?

— Не могу никако. Неопходно је потребно да присуствујем пратњи грофа Ротбека и званично да сведочим. Можеш замислити, како ће ми срце певати, а мораћу да се претварам да сам ожалошћена!

— То ће трајати?...

— Не знам тачно, мислим — отприлике једно две недеље.

— У току те две недеље ти ћеш се непрестано виђати с тим својим помоћником, је ли?

— Опет ти! — намршти се она. — Рекла сам ти, да с њим више немам никаквога посла.

— И нећеш се више срести с њим?

Не устежући се, она слага:

— Ниједанпут.

— Часна реч?

— Да, да, да...

— Лика, то је питање врло озбиљно и само ако ми даш реч да се нећеш виђати с тим господином решићу се данас да отпутујем.

— Доста, Хенриче, обећала сам ти већ. Боље размисли о своме путу. Немој понети никакве ствари од куће, да нико и не примети. Јавићеш ми се с пута колико вечерас, из Луге или из Пскова?

— Још са станице...

— Не, не, немој из Петрограда. Јави се с пута, да знам да си одиста отпутовао. Дотле нећу имати мира. Сутра ћеш телеграфисати из Варшаве, а у петак из Беча. Буди спокојан, мили мој, све ће се лепо удесити! А сад због ом!

Она му обави обема рукама врат и дуго, дуго га је љубила.

— Лика, радости моја, срећо моја! — шапутао је он пригушено. — Ах, како ми је тешко да путујем!

— Треба, мораш! — Она се с муком оте из његовог страсног загрљаја.

Он се још неколико пута осврнуо да из далека још једном види њену витку појаву.

Гроф је кући дошао изморен мрачним мислима и незадовољан.

Имао је још два сата на расположењу до поласка.

»Последњи дани живота грофа Ротбека, — сети се он, — и када би нешто мој отац или Иван Сћепановић Дањилов слутили на шта сам способан!

— Светлости, писмо за вас! — Лакеј му пружи на сребрном послужавнику писмо у дугачком коверту. Хартија је била проста, а рукопис женски, непознат и немаран.

Ротбек га журно отвори са неким непријатним предосећањем.

»Грофе! Сматрам за своју дужност, да вас као поштенога човека, обавестим коме сте ви поклонили своју љубав и изабрали за жену. Та вас особа недостојно вара. Она је вешта у лажи и насамариће кога му драго. Знам из личног искуства. Не знам шта она хоће од вас, али она вас не воли. Кад жена воли, она не вара, а ваша златокоса вила вас несумњиво вара. Она мами туђе мужеве у своје замке. Заказала је састанак за четвртак увече са једним ожењеним човеком, с којим тобож има неких послова. С њиме се она вози аутомобилом и по ресторанима, а у четвртак намеравају да проведу целу ноћ у Кузнечном, број осам, стан број два. Састанак је заказан за осам сати увече. Ето каква је жена којој мислите да дате своје име!«

Није било потписа.

Ротбек довршн и маши се за груди.

Какво јасно циљање на тог њеног мрског помоћника. И она му је говорила умирења ради да је он ожењен и да има децу.

Писмо је додуше анонимно а таква писма у већини случајева садрже клевету.

Први му је покрет био да седне и напише Лики писмо и да јој ово испошље. Нека види да се он није узалуд бринуо, да тај господин

није њено друштво и да се она ни у коме случају не сме више виђати са њим.

Али она је била обећала да се неће више састајати с тим типом. Зар је одиста лагала? А можда су се збиља и возили аутомобилом заједно, ишли по ресторанима и чак проводили ноћи у загрљају једно другог! Можеш ли завирити у женску душу? А Лика уме да лаже. И све необично, ризично, порочно је привлачи, у шта се он већ убедио, а исто то му је раније и Султанет говорила. Варала је своје родитеље, а затим и мужа! Није искључено да и сада не лаже... Право да каже, он је добро и не познаје, толико га је опхрвала страст; хипнотисала га је својом лепотом и дражима и он је постао слепо оруђе у њеним рукама. Она је у стању да га убеди на било који начин и најнеобичнији догађај и положај јој изгледа сасвим природна ствар. Без предомишљања не преза ни од чега. Зар се није онда одважила да се појави смело у ресторану у друштву јавних женских?!

Један за другим низали су се у Ротбековом сећању докази о покварености и лажљивости Ликиној. Сада је био поготову уверен, да га је она нарочито журила са одласком да би га се ослободила и тиме створила могућност да оде на тај састанак у четвртак.

— Договорила се с њим, а мени је гледала у очи и лагала ме! Не, ја ћу бити неочекивани гост на томе састанку, те ћу бар дознати праву истину. Она је лукава, али и ја нисам наиван. Данас јој нећу изаћи на очи. Нека мисли да сам збиља отпутовао, као што смо се били договорили, па нећу ни ноћити код куће, да не би сазнала од послуге.

Та му се ноћ отегла у бесконачност. До три сата јутра преседео је у малом ресторану, где га нико није познавао, затим је шетао, а после је отишао на Приморску станицу и тамо пио кафу.

Четвртак, јутро је. Он је лутао по пустим улицама Новог Села, заокупљен својим мислима и непрестано је поглелао у сат.

— Ако оно анонимно писмо није само обична клевета и ја је данас ухватим у лажи, просвираћу себи метак кроз главу, — одлучи Ротбек. Било би чудовишно, кад бих доживео да ме још сад вара, пошто сам принео све на жртву нашој љубави!

Би му жао, што није понео свој револвер, да се на њене очи убије. Тако је јасну представу о свему имао у глави, после непроспаване ноћи, мучен тешким мислима, да је пред вече, пошто се вратио у град, свратио у једну радњу и почео да бира револвер.

— Имате ли дозволу? — запита га продавац.

— Не, али вам могу дати своју легитимацију... Ја сам гроф Ротбек, ето моје адресе...

— Ипак вам без дозволе не смемо продати револвер. Обратите се сутра управнику града и свакако ћете добити. Некоме другоме можда је не би издали, али вама, грофу Ротбеку!... — продавац се поклони.

— Да, мораћу тако урадити, — промрмља Ротбек, — мада сам желео данас да га имам...

— Мислите на пут? — упита продавац.

— Јесте, јесте, на пут.

Упутивши се у Кузњечни переулок, Ротбек себе прекори у мислима због неопрезности.

Зашто је само свраћао у ту радњу, па још рекао своје име! Лика га је толико молила да се не показује последњих дана у Петрограду, такорећи да престане постојати...

И опет поче маштати о срећноме животу са Ликом, па је корачао готово весело, звиждућући, са уверењем да је оно писмо само клевета и Лика сада седи мирно код куће, мисли на њега, а о састанку у оној улици и не помишља.

— Па ипак ћу отићи тамо, а после ћу, и у пркос заповести, раширених руку отићи к њој и откајаћу своју кривицу. Из Петрограда исто тако могу кренути и у петак, тим пре што сам хартије тога Лавренћева заборавио код куће.

Слабо осветљен ћорсокак са запуштеним кућама, учини му се као мрачна јазбина. Он потражи број осам, спази да стан број два има засебан улаз и нешто га текну у срце. Није хтео да се распитује код вратара, јер је тај могао бити потплаћен, а он се решио баш да сазна праву истину. Зато је прешао на другу страну уличице и чекао.

Седам. Пада снег.

»Можда су они већ унутра, — помисли гроф, — а ја овде као будала чекам и зебем!«

У томе тренутку спази преко пута једног господина у загаситом капуту, са дигнутим оковратником и натученим шеширом на очи. Пало му је у очи, што је непознати застао и као да проматра или чека кога.

Крв му узавре. Опет изби сумња да овај господин очекује баш Лику и он стеже песнице, осећајући, нажалост, да после несане ноћи и услед глади нема довољно снаге. Болеле су га и ноге и руке.

Тамне сенке нестаде у вратницама. Ротбек остаде стојећи у некој капији, на коју нико није улазио ни излазио, јер је била закована.

Он је дуго тако стојао и чекао Лику, али ње нема те нема. Погледа у сат — осам и четврт.

— Она је наравно већ одавно тамо, а ја овде оклевам! Треба поћи, па се уверити, — помисли он...

Ни табле, ни звонцета. Ротбек закуца на вратима.

— Ако чекају, онда ће чути звонце и отвориће, а ако се плаше да отворе, развалићу врата...

Француска брава шкљоцну, али се врата не отворише. Он их сам гурну.

(Наставак у идућем броју.)

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо заљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг.Краг улази у траг двојици „Паукових“ саучесника, и води отворено истрагу у том правцу, да би заштитио конзула Фалкенберга од евентуалне освете „Паукове“ дружине. Конзул Фалкенберг је тајно верен са једном сиромашном девојком, и одмах после конзулове посете код веренице, ње нестаје. Краг и Фалкенберг крећу у потеру за непознатим отимачима и следујући трагу аутомобила за који сумњају да је у „Пауковој“ служби. Они у једном запуштеном замку наилазе на — убијеног човека. Ствар се све више запетљава, што наводи Крага да приступи коначној борби. Он прихвата позив да се, маскиран као рударски инжињер, нађе у друштву Црвене Удовице и тражи с њом састанак у четири ока у њеном стану.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

(8)

— Не покушавајте да вичете, — рече он — то би вас скупо стало.

Валентина се ослони на наслон од столице. Она је очигледно била у врло великом узбуђењу. Груди су јој се таласале а очи сијале од једа.

— Имате ли намеру да ме убијете? — упита тад.

— Можда... — одговори Краг.

Он јој показа столицу.

— Седите, — рече он — али пре тога имам још нешто да говорим с вама.

— Пре тога?...

Детектив је погледа.

— Та ви сте сасвим бледи, — настави он. — Та ви сте ме разочарали, госпођо.

— Зашто?

— Јер сам мислио да ништа не може да вам утера страх. Али у овом се тренутку бојите.

Валентина одмахну главом и хтеде нешто да одговори, али је он прекиде:

— Могу, уосталом, и то да вам кажем, да се нисте никада налазили у опаснијој ситуацији него сада! — рече Азбјерн Краг подигнутим гласом.

— Збиља?... У моме сопственоме стану?... У моме личном салону?...

— Да.

— По чему сте закључили да се бојим?...

— Па то се јасно види на вама! Цело ваше држање то показује. Погледајте само како вам дрхти рука...

Она нехотице сакри своје руке.

— Дакле, ви ме познајете... — продужи Азбјерн Краг. — Ја, дабоме, нисам рударски инжињер Квам.

— У то сам одмах сумњала.

— Ја сам детектив Азбјерн Краг.

— И у то сумњам...

— Па за кога ме онда држите?...

— За макаквог разбојника. Можда само лопов, а можда и убица. Један полицајац никад не би на тај начин упао у једну приватну кућу...

— То су тако... брбљања... — рече Азбјерн Краг. — Ви знате врло добро ко сам ја и знате чега се тиче...

Валентина не одговори.

— Нећемо да седнемо? — упита Краг. — Имам разне ствари с вама да свршим...

— Пре но што ме убијете?...

Краг слегну раменима.

— То зависи од тога, — рече он — како ће испасти наш разговор...

— Али ако не будем хтела да говорим?

— На то ћу вас у крајњем случају натерати.

— Ја ћу викати упомоћ, отворићу прозор и викаћу упомоћ...

Она се приближи прозору.

Тад Азбјерн Краг извуче свој револвер и упери га на њу.

— Онда ћу вас одмах убити! — рече он убедљиво.

Валентина је посматрала Крагово претеће лице и застала.

— Ја разумем зашто оклевате, — рече детектив. — Ви сте свакојако досад стајали пред упереном цеви. Али ви свакојако добро разликујете збиљу од шале. Будите уверени, госпођо, да никад нисам био озбиљнији но у овом тренутку.

Валентина је учинила још један корак ка прозору и тад чу један кврцањ у Краговом револверу.

То је он тек одапео свој револвер.

Тада она одједном застаде. Стаде испред револверске цеви и рече, гласом који није више показивао ни најмању узнемиреност:

— Господине детективе, хоћу да вас саслушам. Седите...

Она седе за сто и погледа упитно Крага који је седео наспрам ње.

Детектив мете револвер испред себе на сто.

— Уморна сам, — рече Валентина, — ви ваљда немате да ми много говорите, дајем вам двадесет минута...

Азбјерн Краг погледа свој часовник.

— То је више него доста, — рече он. — За десет минута морамо да будемо готови, у пола два очекује ме Фалкенберг са колима. Да пређемо одмах на ствар: Где је Ада?...

Валентина се и нехотице трже. Један покрет који Крагу није умакао неопажен.

— Ада?... — упита Валентина. — Откуд то да знам? Ја ту даму уопште не познајем...

— Већ сте се издали!... — рече Краг. — Само трајмо време таковим изговорима.

— Будите тако добри те се изјасните ближе! — рече Валентина осмехујући се иронично и победнички.

— Врло радо! Ја сам као полицајац, већ дуго пре но што ме је потражио конзул Фалкенберг, пратио с интересом ваш рад. Ускоро ми је постало јасно да се иза лепе Валентине крије једна разбојница, која је убрзо успела да цео град учини својим обожаваоцима. Ваш пут је, госпођо, за ових последњих пет година засејан мистериозним смртним случајевима, већином самоубиствима. Добио сам од полиције из Монте-Карла и Остенда обавештења, која су врло јасна. Ви сте на челу једне банде која од неко време иде кроз целу Европу и пљачка. Ја се дивим вашој мудрости, госпођо! Већ више пута неки су од ваших помагача насели, пали у руке полицији или умрли. Само сте се ви увек досад врло вешто извлачили из сваке неприлике. Ја мислим да није потребно да вам понављам шта сте све у овом граду урадили? Обили сте Фалкенбергову касету, јер сте знали за име његове тајне верените Аде и слутили да је њено име узео за откључавање браве са словима. Опчарали сте његовог брата и унесрећили, тако да се најзад сам убио. Да, не смешите се тако победоносно, госпођо, он је био диван човек и поред своје лакомислености. Доцније сте покушали да уништите Ејнара Фалкенберга преко једне од својих креатура, која је требала да га начини коцкарем. То вам није успело као што знате, јер сам ја опазио ту интригу и уклонио је у последњем тренутку од конзула. Да сам ту прилику употребио зато да скандал окренем против вашег оружја, сасвим вам је разумљиво. Најзад сте покушали да се осветите и истовремено да утврдите свој несигурни положај на тај начин, што сте једну невину младу девојку узели као таоца. Ја схватам то, госпођо, да овде у Кристијанији имате да остварите велике планове, где има много богатих младих људи и где је сразмерно лако пљачкати, јер свет није навикао на тако величанствена разбојништва. Стога је врло разумљиво што сте се ви бранили од нас тим таоцем. Ја сам прочитао ваше писмо Фалкенбергу, и дивим се вашој оштроумности и смелости. Али морате да признате, да сте ипак изгубили игру. Играли сте врло смело, али сте ипак изгубили! Пре свега, госпођо, — завршн Азбјерн Краг, — ви не изгледате баш тако равнодушни. Ја вам понављам још једном, да је ваш живот у опасности.

Валентина је премишљала за тренутак, пре но што је запитала:

— А докази?...

— Ја имам овај доказ, — рече Краг показујући свој револвер, — да се ви налазите пред мојим одапетим револвером, док моји људи не пронађу младу девојку. Доле стоји један човек, који очекује моју наредбу. Ја ћу му је бацити кроз прозор. Кад пронађу Аду, он ће се вратити и обавестити ме...

— И онда?...

— Онда ћу вам се поклонити и отићи. Сутра ујутру у осам отпратићу вас до станице, да бих се осведочио да збиља путујете у иностранство. Обећавам, да ћу вам донети киту цвећа на растанку...

— Али, ако се успротивим да одем из Кристијаније?...

— Утолико горе по вас. Онда ћемо изнова почети борбу, у којој ћу ја бити победилац!...

— Јесте ли толико сигурни у то?

— Потпуно сигуран.

Валентина се премишљала.

— Пошто овде нема сведока, признајем, да сам збиља учинила оно зашто ме оптужујете...

— Ваше је признање потпуно излишно... — одговори Краг.

— Врло бих радо одговорила вашој жељи, — продужи Валентина не обзирући се на Крагову примедбу, — али, нажалост, не могу...

— Или тачније речено: нећете! — одговори Краг и узе револвер у руке.

— Не, ја хоћу, али не могу!...

Краг је врло значајно њихао револвер по ваздуху.

— Зашто не? — упита тад.

— Зато што не знам где су затворили Аду...

— Лажете!

— Не, тако ми Бога, не лажем!

Азбјерн Краг мете свој часовник поред себе на сто и подиже револвер.

— Ја вас заиста жалим, — рече он, — али у том случају ипак морам да вас убијем...

Валентина мирно погледа у револверску цев.

— Дајем вам још пет минута! — настави Краг мирно као и обично.

Одједном Валентина ослушну и један трачак радости прелете јој преко лица.

— Пет минута... — промрмља она — ...то није много! Али добро. Ја сам спремна да признам.

— И!...

— Ја знам где је Ада...

— И казаћете ми то?

— Не!

Азбјерн Краг ништа не рече на то, само баци поглед на часовник, који је лежао пред њим и куцао.

— Четири минута!... — рече он.

Валентина погледа детектива и поче да дрхти.

— Господе Боже!... — прошапта она.

— Шта је?

— Јесте ли икада стајали лице у лице смрти, господине детективе?...

— Више пута.

— И зар нисте осећали никакво узбуђење, — нисте се бојали? Нисте пребледели?...

— Никада. Ја се ослањам на своју хладнокрвност.

— Сад разумем, да озбиљно мислите да ме убијете, — прошапта Валентина, — јер сад сте сасвим бледи...

— Ја ћу вам објаснити садашње стање, — рече Краг, дижући се са столице. — Имате сасвим право да немамо никакав доказ о целој вашој кривици. У том сте се погледу понашали препредније него макоји злочинац с којим сам имао посла. Чак и кад би у овом тренутку све признали и ја ствар предао суду, могли би, ако доцније порекнете, да имате право на својој страни. У најгорем случају би објаснили оптужбу као дело учињено из љубоморе, презрене љубави или... сличних разлога. И осим тога, знате и сами, да би један судски претрес ове ствари само упрљао успомену Карла Фалкенберга и више живих, међу њима саветника Тотена, би компромитовало. Дајем вам зато за право, кад се, с те стране, сматрате сигурном. Зато се и понашам у овој ствари на такав начин. Дакле, — дометну детектив, подигнувши револвер, — хоћете ли да ми кажете где је Ада или не?...

— Ако кажем: „не“?...

— Убићу вас...

Валентина га посматраше испитивачки.

— Ви сте чудан човек! — рече она. — Зар се не бојите тога да будете убица?...

— Варате се, одговори Краг. — Нико не би сумњао на мене, чувеног и пењеног детектива. Кад бих вас сад убио — а то ћу и да учиним ако ми не кажете где је сакривена Ада — онда ће у најгорем случају дотрчати неки људи... Зар не?

— То је врло вероватно. Свакојако би дотрчала бар моја послуга и ушла пре но што бисте ви успели да се изгубите.

— Ви врло рђаво мислите, — рече детектив — немам намеру да се изгубим. Ја мислим да останем у стану и дочекам оне који дотрче. Ја могу да тврдим о себи да сам најбољи стрелац из револвера на свету. Могу да вас погодим, гдегод хоћу, например у десну слепоочницу тако да вам изађе метак на уво. Ви ћете одмах пасти мртви, ја ћу ваше прсте обавити око мога револвера и све ће изгледати као самоубиство.

— Дакле тако овде ради полиција?... — упита она иронично.

— У томе тренутку ја се појављујем као човек, а не као полицајац. Једна млада невина девојка негде је затворена. Покушао сам сва законска средства да је спасем, али увиђам да је то било безуспешно. Ја не сумњам, ниједног тренутка се нећете предомишљати, па ћете, ако то користи вашим намерама, издати наредбу да је убију. Нађу негде једну девојку крај неког потока у коме се удавила, без иједног знака насиља. Овде код нас где су убиства ретка, немају људи ту способност да разликују убиство од несрећног случаја, па такав налазак не би изазвао никакво чуђење. Дакле, Ада је у смртној опасности, ако већ није и мртва, и ја сам се заклео да ћу је ноћас спасти...

— Могу врло добро да пратим ваше мисли — одговори Валентина, која је очигледно говорила само зато да добије времена, — али ако се успротивим да вам дам жељена обавештења?... Хоћете ли ме убити?...

— Да, ја вам се кунем у то!

— Али тим се нећете Ади приближити ни за корак...

— Варате се. Ако уклоним вас, онда ваши помагачи немају више разлога да држе Аду заробљену. Осим тога би била маленкост за нас да пронађемо њено скровиште, кад нам ви не сметате својом смелошћу и гениалном лукавошћу. Дакле, ви увиђате и сами да ми не преостаје никакав други излаз, ако хоћу да ослободим ноћас Аду, него да ми или ви кажете где је, или да вас убијем...

— Идем још даље... — примети Валентина, која је сада говорила већ сасвим мирно. — Узмимо тај случај, да ја пристанем на ваш предлог и да вам кажем неко место где је Ада тобоже скривена. Какву гаранцију имате да вас ја нећу слагати?...

— Ја ћу причекати док ми не дође извештај од мојих људи!... — рече Краг.

XIX. глава.

Валентинин узвик јасно је сведочио да је сад била уверена у озбиљност Крагове претње. И он је био збиља решен да на тај начин размрси ову ствар. У крајњем случају био је готов да убије ту опасну жену и знао је да га никад неће гристи савест, што је ту злу и злочиначку напаст макнуо с овога света.

„Паук“ је постао необично нервозан. Није гледала више онако равнодушно у револверску цев. Очи су јој немирно лутале тамо-амо и пажљиво је ослушкивала, као да је очекивала неку помоћ.

— Још један минут! — рече Краг.

Детектив је био необично блед. Његове усне биле су скоро беле. Гледао је Валентину својим чврстим погледом и уперио револвер у њену десну слепоочницу. И у исто време толико је владао собом, да оружје није уопште ни задрхтало у његовој руци. Знао је да ће погодити.

— Још пола минута!...

Тада Валентина устаде одједном, дрхтећи од страха и узбуђења:

— Станите!... — крикну очајно.

— Дакле ви се предајете?

— Да, ја се предајем! Одмах ћете сазнати где је Ада скривена.

Краг спусти револвер.

— Је ли још жива?

— Жива је.

— Зашто није ником могла да се јави?

— Зато што је затворена као умоболна.

— Је ли... је ли много пропатила?...

Валентина не одговори.

— Ако је патила, — настави Краг — нико од вас неће побећи од казне.

— Ја вас се бојим, — одговори Валентина — и дивим се вашој хладнокрвности и самопоуздању.

И Краг је устао са столице и стао је према њој. Због узбуђења Валентинин врат и образе покрило је лако руменило, које је учинило да је изгледала још лепша.

Валентина је схватила наштa он мисли и један јој осмех прелете преко лица.

Она се понова осетила сигурна и говорила је опет мирно и јасно, без дрхтања у гласу.

Азбјерн Краг је још увек стајао са револвером у руци, али био је спустио цев на ниже.

— Престаните са комплиментима! — рече он — и завршите већ једном ову непријатну сцену.

— Ако вам сад кажем где је Ада, — настави Валентина мирно — чиме ћете ми јемчити да ћете држати своје обећање?

— Воз који иде на југ у иностранство, полази сутра у подне у један час, — одговори Краг — нико вас неће сметати у томе да одете њиме.

— А ако не одем?...

— Ја сам већ казао да ћете у том случају сами сносити последице. Али ја бих вам саветовао као најбоље, да отпутујете. Да нисте били тако лукави да узмете Аду као таоца, одавно бисте већ били затворени. До сутра у подне у један час нико вам неће ништа учинити. Али, ако не отпутујете, бићете затворени заједно са целом својом дружином. Ја пристајем на такве услове само зато, да бих ону младу девојку, за коју је сваки тренутак скупоцен, што пре спасао. Осим тога одричем се и тога да вас повучем на одговор због убиства које сте извршили над својим пријатељем на саветниковом добру... Онај господин, кога сте дали убити само зато што је хтео да вам се измигоље и што је хтео да ода Адино скровиште. Али ми нећете узети за зло што ћу омести намеравани напад на саветника.

— Не дајете ми дакле никакво друго јемство осим вашег обећања? — упита Валентина шапућући.

— Не. Друго вам јемство осим своје часне речи не могу дати, госпођо, али и то је више него доста. Ако ви испуните свој део споразума, не може ништа да ме спречи у томе да ја свој извршим.

Валентина га је гледала дуго, ћутећи.

— Верујем вам!... — рече она и пружи му руку.

Азбјерн Краг климну главом, али није хтео да прими пружену руку.

Валентина уздрхта јако. Била је очигледно јако увређена, али се ипак осмехнула, кад је казала:

— Има много људи, који би били срећни кад би смели да пољубе моју руку...

Краг је и даље ћутао.

— Пошто сте ме већ победили, — рече Валентина — допустићете ваљда, да вам пружим једну малу успомену на овај наш мало необичан сусрет.

— Једну успомену, госпођо?...

— Да, овај букет... — рече она, умиљавајући се.

И сад се нешто деси, што је пола часа доцније било од пресудне важности у једној озбиљној ситуацији.

Засад је овај призор показивао само то, да се ова опасна жена још непрестано бори за свој положај, да није презала ни од чега, да се са ужасним напором трудила да поправи свој положај, да добије престиж, ма иако мали, да побегне од јаког, мирног, хладнокрвног човека са оним претећим револвером.

Ево шта се десило.

— Овај мали букет... — рече она, узимајући са стола киту црвених ружа.

И одиста у томе је тренутку било у њеном гласу мало немоћи и изгубљене наде. Та она је била жена, зар не треба зато да узме цвеће, да је не би још више увредио и да би најзад завршио овај разговор.

— Мени се смелост и одлучност свиђају, магде их видела! — прошапта она и приближи се Крагу са ружама у испруженој руци. Било је нешто мачје и змијско, нешто тигарски савитљиво у њој, због чега Азбјерн Краг задрхта.

И одједном јој једном енергичном речи нареди да стане.

— Ниједан корак ближе!... — рече он. — Ако ми се још више приближите, убићу вас... Метните цвеће на сто!...

Валентина оклеваше.

— Сместа учините што вам кажем!...

Она мирно спусти киту на сто.

Азбјерн Краг је узе и опрезно затресе. Између црвених ружа био је сакривен један дугачак и шиљаст нож. Он се скотрља на земљу и паде на један крај простирке.

— Пошто баш хоћете да ме усрећите једним букетом, — рече Краг миришући руже, — волео бих више да га добијем без трња...

— То је био последњи покушај... — промрси Валентина.

— Била је у великом узбуђењу. Дрхтала је од страха и трчала по соби горе-доле са рукама које су преклињале и очима упртим у револвер, који је Краг опет био уперио.

— Последњи покушај!... промрмља она.

— Дакле ми, изгледа, никад се нећемо споразумети?... упита Краг.

— Ипак, ипак... — рече она брзо. — Све ћете дознати, ништа више нећу да кријем од вас!

У очајању због тога што је њен последњи излаз, покушај убиства, на тако сраман начин предупређен, била је сасвим сломљена... Сад је била у једном таквом стању узрујаности и страха, да је била спремна све да исприча, да изда своје помагаче и све тајне.

То је Азбјерн Краг опазио. Он је познавао то расположење из судских дворана, кад злочинци, којима су сви излази затворени, почињу све да признају...

И сад више није морао да пита.

— Аду држе затворену као умоболну овде у Кристијанији... — рече она. — Она станује код једне старе добре жене, која нема удела у кривици...

— А адреса?...

Валентина му даде адресу, нека кућа усред града, и име газдарице. Она је говорила врло брзо и усплахирено и истицала да је била принуђена да тако ради, и да се ослања на Крагово обећање, да може несметано да отпутује. Крагова победа је била потпуна.

Он забележи ове податке на парчету хартије, које је завио у своју џепну мараму.

Валентина се помало умирила и посматрала његове покрете с интересовањем.

Краг прије отвореноме прозору, али ниједног тренутка није испуштао Валентину из очију.

Он звизну једанпут, и одмах одоздо неко одговори. Био је то Јенс, његов енергични помоћник, који је стајао доле на улици и чекао његову наредбу.

Краг му добаци марамицу и рече му само:

— Учини што сам казао!

Нато затвори прозор и опет се окрете Валентини.

— Ја сам послао своје слуге према написаној адреси, али пре пола часа сумњам да могу ма шта дознати од њих. Надам се да ми нисте понова спремили неки колач?...

— Не. Сад можете бити сасвим мирни у том погледу, — одговори Валентина. — Ја сам већ изгубила игру...

— Добро. За то време, које ћемо још заједно провести радо бих вам поставио нека питања. Зашто сте убили оног јадног човека у Тотеновој вили?

— Ја сам тек доцније чула за целу ствар, — одговори Валентина. — Јер је хтео да нас изда. Ја сам, истина, већ одавна сумњала на њега и умолила своје људе да га се чувају, али нисам директно учествовала при његовом кажњавању. Треба да знате, господине детективе, да су наши усмени закони много строжији него писмени државни закони. Уосталом, он је пао као жртва свога сопственог дела. Шта ме се тиче што је добио грижу савести и хтео да постане „бољи човек“! Најзад нам је чак претио да ће нас издати и зато смо били принуђени да га онемогућимо за ту глупост.

— Ја сам видео, — рече Краг, који је још увек седео са револвером у руци, — видео сам једну белегу на његовом рамену.

— То је била белега са робије... — промрмља Валентина. — Он је постао наш, кад смо му помогли да побегне. Била је то највећа незахвалност од њега, што је хтео да нас изда. Ја сам га потпуно избрисала из свог сећања...

Детектив погледа на свој часовник.

— Док смо још заједно и чекамо да ми моји људи јаве да су нашли Аду — отпоче он — могли бисмо да разбијемо време претресајући остале рачуне.

Валентина га погледа не разумевајући.

— Ја нећу да сутра баш сасвим без новаца отпутујете у иностранство. Али не смете да заборавите да сам у томе питању такорећи адвокат конзула Фалкенберга. Он ме је ангажовао да расветлим мистериум са бравом са словима и 25.000 круна. Ви сте једном понудили Ејнару Фалкенбергу као прилог за отплату братових дугова 20.000 круна. Фалкенберг је схватио ту понуду као подсмех. Ја пак не видим ништа понижавајуће у томе, да му се врати новац који му је украден. Моје частољубље захтева да сваки задатак увек решим што потпуније, а без оних 25.000 круна била би једна мрља на целом мом делу. Другим речима, да ли бисте били тако љубазни, да метнете тај новац који сам вам затражио, овамо на сто.

Азбјерн Краг, који је знао за грамзивост „Паукову“, очекивао је да ће се она разгњевити.

И она је збиља набрала чело, али се боре брзо опет изгубише и она зачуђено рече:

— Тражите ли то збиља?

— Безусловно!

— Ја новац и накит не држим у овој соби, — одговори она. — Морате ми дозволити да одем да узмем новац.

Већ је кренула у другу собу, али један претећи покрет Крагов револвера задржа је.

— Стојте! — викну он. — Ни корак даље!...

Она се окрете и детектив примети да је њено лице добило неки нарочити израз по коме је могао да наслути да она опет мисли на неки нови излаз из ове ситуације и због тога је постао мало нервозан.

— Ја нисам тако глуп, рече он, да вам допустим да изађете из ове собе...

— Хтела сам само да узмем оних 25.000 марака...

— Разумем. И да у исто време обавестите своје пријатеље...

— Моји пријатељи нису овде.

— То вам не верујем. И осим тога ја сам већ открио да овде држите свој новац.

— Збиља?...

— Отворите ону портјеру, госпођо!... лево... ту жуту... да! Што оклевате? Изгледа ми да понова отпочињете своју стару игру. Али моје је стрпљење већ сувише злоупотребљавано. Ја поново дижем свој револвер и наређујем вам још једанпут да отворите ону жуту портјеру...

Валентина једним покретом отвори портјеру. Један одблесак гњева јој пређе преко лица. Азбјерн Краг се осмехну, кад виде шта се крије иза портјере: једна гвоздена врата у зиду, са металном дршком на њима.

— Хоћете ли сад бити тако добри да отворите орман, госпођо! Не тражим више од 25.000 круна, али ту суму захтевам од вас, јер сте је украли од мога клијента.

Сад се није ни тренутак размишљала, што је Крагу изгледало мало чудно и сумњиво, јер се уверио у њену тврдоглавост и био се спремио на то да је корак по корак тера.

После једног секунда била су отворена врата и Азбјерн Краг примети један сјајан и велики металан орман. Зид ка побочној соби мора да је био врло дебео.

Азбјерн Краг је чуо како Валентина звецка кључевима и мрмља:

— Нека буде као што хоћете, господине Краже, пошто сте се дотле спустили да ме пљачкате. Било је двадесет и пет хиљада, не? ...

— Да, тако је...

Она је била леђима окренута Крагу и он је чуо како она шушти банкнотама. Али није могао да види шта она ради, јер су врата од ормана била полузатворена и она се заклонила иза њих.

Одједном му се учини, као да је негде у кући чуо звонце.

Он скочи.

— Звони!... рече он.

— Да, на другом спрату... одговори она равнодушно иза касе. — Али ако хоћете да се уверите, немам ништа против...

— Не, хвала! Ја претпостављам да останем овде и управим свој револвер у вашу десну слепоочницу. Подсећам вас на то, да сам одличан стрелац...

— Да, да, Азбјерне Краже, и можете ми веровати, да је то дивна мисао за мене да знам, да ви седите тамо у зеленој наслоњачи, са револвером управљеним у моју главу...

Она је говорила необично јасно.

— Зашто говорите тако гласно?... упита он.

— Па морам да говорим гласно, кад сам вам окренута леђима... Десет хиљада... једанаест... дванаест... тринаест... четрнаест...

Новчанице су шуштале под њеним прстима.

Азбјерн Краг постајаше све нервознији.

— Овде је у кући све оживело, — рече он, — чини ми се као да чујем кораке, кораке који се приближују...

— Не знам. Можда је то моја служавка. Седамнаест... осамнаест...

Азбјерн Краг помисли:

„Она има револвер у каси зато је тако олако отворила. Сад ће одједном да се окрене и да пуца на мене...“

Детектив спреми револвер наготовс, да при најмањем подозривом покрету Валентинином одмах опали.

Одједном га прожме једно ледено осећање, јер је чуо врло јасно како неко отвара портјеру.

Азбјерн Краг се брзо усправи и окрете се новој опасности.

Али било је доцкан.

Један тежак удар погоди га по глави и он се као мртав стропошта на земљу.

Као кроз какву маглу јасно је видео два лица: Барона де Кинел и сенатора Хосе Исаја.

У даљини се чуо Валентинин смех.

И онда је изгубио свест.

XX. глава.

Дакле двојица од „Паукове“ дружине су јој одједном дошли у помоћ. Ова лукава разбојница га је врло вешто преварила. Пошто је с почетка била напустила сваку наду на спасење, искористила је случај и помоћу једног нарочитог уређења целе куће — које је Краг сувише доцкан открио — дозвала је своја два помагача, сенатора Хосе Исаја и барона Кинел.

Како се то догодило и како је Краг свршио последњу очајничку борбу у оној тајанственој соби, видећемо, кад дознамо шта се десило са Краговим помагачем Јенсом.

Јер се, наиме, последњи чин драме одиграваo на два места: у „Пауковом“ стану и у једној кући у центру Кристијаније, куда је пошао Јенс и још неколико полицајаца.

Дакле засад ћемо напустити Азбјерна Крага кад пада онесвешћен, погођен у теме неким тешким предметом, и пратићемо његовог помоћника. — — —

Шта прича један апсеник.

Хумореска.

Р. К.

И мој лоз доби.

Шта?... Ви се чудите, откуда мени лоз?... Ха! Ха!... Проста ствар, украо сам га из једне мењачнице приликом једне од мојих срећних операција и чувао га у постави мог иначе исцепаног капута.

Толико сам пута био гост ове услужне главњаче на Великој Пијаци и у њој проводио многе дуге ноћи зимске, ни броја им не знам, али се ниједан од ових наших промућурних и довијарних жандарица није сетио, да ми мало пропипа капут код плећки. Прави кретени! Они једино знају, када их пуки случај на нас фахмане нанесе, да нам претресу џепове и да их прописно испразне у своју корист. Разуме се, да је садржина наших џепова врло често веома свежа, све зависи од послова, које смо у том времену обавили. Али је ретко та садржина ушла у државну касу, а још мање била предата сопственику од кога смо „гепили“, — обично су исту братски делили дежурни писари са својим жандармима. Сутрадан сте могли прочитати у свима дневним листовима: да код ухваћеног нису нађене никаке ствари нити новац. Разуме се, да онај ухапшени не може из главњаче давати на те рапорте исправке по новинама.

Ја знам једног писара, који је сада адвокат и виђен члан једне странке, који се просто обогатио истресајући џепове нама коцкарима и лоповима. Ето, он је сада и виђен и поштен и частан и свуда приман чак до највишег места, — а верујте, баш ништа није умакао даље од најобичнијег лопова или кесароша. Нарочито га је послужио један пуки случај, те набасао на неког интернационалног лопова, који је скоро у Бечу шпренговао неку банку. (Полиција нас никад нарочито и не може ухватити, већ само лудим, пуким случајем.) Овај писар, као дежурни, уведе овог лопова у своју канцеларију, бајаги, ради саслушања, — али нам је на часну реч исти лопов причао у бувари: да му је при том саслушању дежурни писар згепио шездесет хиљада динара, мада у рапорту своме није нигде поменуо тај новац. Када сам доцније био пуштен из буваре, чуо сам, да је г. писар купио једну лепу кућицу на некој лицитацији. А колико ли је тако масних „патака“ „саслушао“ овај „поштени“ писар, Бог би свети знао. Верујте ми, да би нам тај могао бити прави устабаша у нашем еснафу.

Али то су све успомене из моје прошлости, која треба за навек да умре, да нестане, да се заборави, као што се и иначе све у овој обетованој земљи заборавља. Та ево сам скоро чуо, да ће и Видман бити одликован орденом Светог Саве. Та када је друштво, у коме се сада тако комотно шећем као најпоштенији човек, заборавило многа злочинства и лоповлуке чак и неких министара, зашто не бих ја могао заборавити и потпуно предати давној прошлости тако непријатна сећања из моје прошлости?... Дакле, даље рђаве успомене, јер се налазим у новоме животу...

Еле, мој дувански лоз доби главни згодитак. Одједном сам постао богат човек, уважен грађанин, поштен трговац. Коме би још пало на памет, да је овај „уважени грађанин“ пре не баш тако дугог времена имао на рукама лисице, био везиван конопцима, па је чак носио у неколико махова и гвожђе на ногама?... Али редом...

Чим сам примио новац (отишао сам чак у Б., јер сам се бојао, да ме сопственик не повиja за украдени лоз, те би управо он примио уместо мене), одмах сам се прво уљудно обукао. Та одело данас више вреди од самих људи. Затим сам се јавио неким фирмама као трговац из Београда и понудио им своје услуге, које су они радо прихватили, те им постадох повереник.

Када сам се вратио у мој дивни Београд, одмах сам отворио велику радњу и рад ми отпоче изванредно. Што сам изнео, продао сам. Нико не пита, шта је цена, већ узима и плаћа, да већ ни сам нисам знао, шта да тражим за онај бофлук, који сам као на јагму продавао. Као и сви исправни грађани, упи сао сам се и ја у политичку странку, те убрзо затим постадох члан пододбора за мој кварт.

Мој је глас почео вредети као готов новац, моја реч као суво злато.

Почео сам изучавати ово друштво, у које ме убаци онако изненада онај украдени лоз, и што сам га више и ближе познавао, све сам више увиђао, да се оно није много разликовало од оног мог пређашњег друштва из главњаче. Чак је ово сада било много горе у нечему, него оно моје раније. По свима струкама, и цивилним и војним, на свима местима, великим и малим, високим и ниским, у свима сталежима, отменим и простим, високим и обичним, — али свуда и свагда само се лаже, краде, подмеће, подваљује, интригира, врше неморални поступци, од којих би се и најокорелији кесарош застидео. Часна реч?... Она не постоји у овом мом новом друштву, сем у филологији и наштампана.

О хо, — рекох себи, — па ти си само променио фирму, али не и другове по занату, напротив, ово су тек праве „Филаделфије“, куд и камо префриганији и вештији.

Али, шта ме се сада то тиче. Ишло ми је у новоме животу све као подмазано. Мој је капитал веома нагло растао, да сам накуповао акције једног угледног завода, а оне ме саме изабраше на првом годишњем скупу за председника главног и управног одбора.

Тек сам сада могао видети, какву силу има новац, јер су људи, без разлике чина и положаја, срамно пузили пред чаробним златом, повијајући се за њиме или за оним, који га је имао. А крађа на све стране, али поштена крађа, по закону, па никога глава да заболи.

Моја је партија у то време била дошла на владу и, као што је ред код свију партија које воде рачуна о народним бригама и муци, одмах је пожурила, да закључи један повећи зајам. То је иначе и стална тачка у програму свију партија, свију усрећавајућих странака, јер се тако једино најбрже и најлакше напуне џепови министрима, посланицима владиним и осталим првацима дотичне странке. А баш сам тада био изабран и за посланика, јер сам имао све квалификације: прешла ми је тридесета година, био сам богат, виђен, уважен и „поштен“ грађанин, са „сјајном“ прошлошћу (тако су ме партиске новине описивале, — а на часну реч, нико ме никада за прошлост није питао, нити: одакле управо ја дођох). И, право рећи, ја сам у овом друштву и био најпоштенији.

Вођа ми партије понуди неколико рентабилних концесија, које сам примио, а одмах затим дато ми је на знање, да ћу учествовати у добити од закљученог зајма.

На новчаној пијаци моје је име било веома познато. Ја сам већ себе гледао, како се пењем и на министарску столицу... Зашто и да не? Зар су ови сада на министарским „фотељама“ нешто бољи од мене? Ни за длаку...

Давао се баш уочи Нове Године бал уобичајени у двору. Разуме се да сам и ја био позван, као посланик владине странке, као богаташ који је досада многим високим личностима учинио позамашне новчане услуге.

Нисам играч, те сам се повукао у угао осветљене дворане и посматрао полу-наге даме, како стисnуте уз неког кицоша у фраку буде у њему похоту. Гледао сам богате тоалете жена сиротних чиновника, како блистају кроз јако осветљену пространу дворану, — а пре неколико дана њихови су мужеви ескон товали позамашне менице баш у моме заводу. Опазио сам једну госпу веома високог положаја, али празних џепова, како са презрењем погледа неке скромне даме у још скромнијим тоалетама, — а та иста поносита и високог положаја госпа купила је ту дивну тоалету са којом се толико поноси, и оно сјајно камење којим се богато накитила, од пара које сам јој ја дао приликом једне врло интимне посете.

И цело то шаренило пролазило је поред мојих очију, као биоскопски филм, оно ме је забављало, али ја сам га презирао, подсмевао му се, јер сам све више увиђао, да сам тек сада запао у врло непоштено друштво.

У том ми приђе вођа моје партије.

— Хајдете, драги мој, шта сте се стисли у тај буџак? Хајдемо у собу за кафу, тамо је елита сва већ на окупу, — рече ми он врло љубазно и узе ме пажљиво под руку и поведе...

Али у том тренутку осетих силан ударац у ребра...

Тргох се... Ах...

— Устај, лопужо, метлу у шаке, па хајде на чишћење улице док није члан наишао. — Ове су речи пропратиле оно милостиво жандарско миловање кундаком.

Ја се освестих. Био сам у главњачи... А ово?... Све беше само пусти сан... Лоз?... Он одиста постоји, још је у постави мога капута и баш ме је онај жаца ребнуо кундаком по њему.

Скочио сам као опарен, да не бих и поново добио ону нежност жандарску а у глави ми сену мисао: „Та лоз је још ту, може и добити, те још имам наде да постанем богаташ, јер поштење не морам мењати, пошто ми је и ово садање довољно за ново друштво, па би тада и цео овај сан био остварен. Имам наде, бар ме она не кошта много.“

Уз одабрану псовку жандарског лексикона и поновљени кундачки ударац изишао сам на сокак и почео чистити пун наде на нову будућност.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

А ми остали, захвалимо Богу, што је ово био само пусти сан једног апсеника, једне пропалице, и што се овако што уистини, нарочито код нас, никада не може десити.

Ратна богаташица.

Имате ли што против тога да вам, уместо разговора о новим хаљинама (које су ипак старе), о шеширима и о разним крпаријама, прикажем једну другу модерну појаву, тзв. ратну богаташицу? Занимљив је то приказ (хвалим га, јер га нисам сама писала већ храбро превела са француског), занимљив и поучан. Ових дана читала сам у нашој „Домаћици“ духовит приказ о „оригиналној жени“. Можда сте га и ви читали? Ово није мање интересантно, а смешно је, па ћете се дивно забављати, читајући га. Дакле, почнимо:

Из дневника ратне богаташице.

(Погледајмо прво на госпођин сто. Упијач је у звериној кожи, на златној дршци. Хартија „средњега столећа“ са огромним монограмом у готском стилу у једном куту, а испод адре-

се златом је утиснута слика једне малене железнице и телеграфског стуба. Рукопис...а јао!... а правопис... куку и леле! То су вам праве сврачје ноге које се бестидно пењу на више, баш као и она која их је нашарала. А сад да видимо шта је „милостива“ доживела.)

„... Још вечерас морам озбиљно разговарати са Анатолом... Јуче после подне дошло ми је да пропаднем у земљу од стида, кад сам се нашла са графицом, а он, несрећник ниједан, спопао неке алатке па поправља браве по кући!

— О, о, господин Бурдене, — рече онај женски напендек, — ви сте постали и бравар... баш као Луј XVI...

— Него, госпођо грофице! — одговори Анатол, па и не трепну — али нека опрости светло лице Луја XVI., с том разликом, што се ја разумем у овом послу!

Овакви призори су страшни, јер ће пуцати брука по свој околини нашега замка...

Док је мене наш срећан удес затекао приправну да играм улогу кастеланке, Бурден ти је остао онај предратни механичар и ја често долазим на мисао, да он жали што смо се обогатили. На моју молбу купио ми је овај старински замак и дао ми је доста новаца да га узмогнем преудесити.

Сад, богами, могу мирне душе рећи да сам се потрудила да ова велика свечана кућерина буде к свету! Их, како је све било запуштено! Сви који су пре нас тамо становали као да су се бојали и да дирну у оне старине. А ја сам наредила да се сва дрвенарија премаже бојом и да се превуче лаком сав старински намештај. Старе завесе су избачене и унесене нове, а оне мрачне старинске слике, које изгледају запуштене као у каквом музеју, шкартирала сам и од антиквара купила друге слике, које су тако очуване да се чине као нове.

На великом камину је медаљон у који сам сместила моју слику; ту сам у балској хаљини са бисерном огрлицом од двеста хиљада франака. Из стаклене баште избацили смо све оне биљке које су биле закржљале и унели смо дивно вештачко цвеће, које се тако лепо одржава у реду сунђером и перјаном четком. Кад избледи, погорећу га и купићу ново. Бар то није мука!

Чим смо се сместили, почела сам дресирати Анатола, али се он тешко навикава. По цео дан помаже радницима, пије са њима, петља нешто по парку, а онда га позовем у библиотеку. Јадни Бурден седне па зева! Досадно му са књигама! Ах, књиге, ја сам их увек обожавала! Зар сам као девојчица мало њушака добијала од госпођа, зато што бих се зачитала, уместо да режем лук и перем кухињске крпе! Нажалост у књижници овога замка нема мојих омиљених писаца, али сам нашла целог Жоржа Онеа. Њему ја много дугујем и могу рећи да су ме његови романи васпитали. У њима сам ја научила шта је то високо друштво, како се оно одева, како живи, какве обичаје има, па ми се чини као да сам цео свој век провела међу аристократицијом. Захваљујући овоме романописцу, ја сам научила шта је „comme il faut“ и умем се наћи у отменом свету као нико мој. Познала сам да су то већ сви уочили у нашој околини.

Црни Анатол све ми загорчава, скраћује ми мој век. Рекла сам му да грофу од Зеда не каже „господине грофе“; тако кажу слуге! А он ми, бестидник један, овако одговара: титула, каже, има вредности, пошто се купује; зато је човеку мило да је изговори...

— Наравски, велим ја, али немој заборавити да смо ми једнаки са њим. Говори се: грофе, маркизо... Тако је то у изображеном свету!...

Ономад смо били код једне грофице. Одвезли смо се на дивном аутомобилу који је Бурден купио од пропалог војводе од В-а. Ја сам метнула сав свој накит, да бих показала да сам и ја неко. Ушла сам у салон и сасвим лежерно пружила руку домаћици: „Добар дан, грофице!“ Тако се одмах покаже с ким се има посла. Али овај блесави Анатол покварио је цео афекат. Гледали смо младеж како игра тенис, а он одједном бубну:

— Лепа игра, вели, само биће да се ђаволски ожедни!

— Волите ли ви тенис, госпођо? — упита ме једна жољава безобразница, а све се церека.

— О, госпођа Бурден би лако научила, — истрча се Анатол, сав срећан да ме похвали. — Силно је вешта. Док смо живели по унутрашњости, она је особито умела да се игра „бурића“ (то је једна игра у којој се убацују куглице кроз рупе на бурадима. Прев.)...

Сад човек да не свисне од муке... Зар је то било отмено, питам ја вас?... Зар има један једини роман од Жоржа Онеа у коме јунакиња игра „бурића“!!

Кад смо се враћали кући, ја сам му добро очитала, па сам му казала: „Слушај, графица ми је обећала да ће нас походити идуће недеље. Ми ћемо јој показати како се примају гости, кад се не мора стегнути кеса. Ја њој нећу изнети тај, као она мени, већ вино, ликере, шампањац. Само да се ниси усудио да наздрављаш, јер је то простачки. Мислила сам још на једну ствар: треба да имаш неку збирку.

Анатол је почео да гуња:

— Какву збирку? Ја имам збирку хиљадарки, а толико је доста.

— Али то се не показује! Главо, ваљда ћеш им њушкати под нос пун буђелар!

— Ено ти соба са старим оружјем. Све некакве пиштољине и сабљетине... Ето, то је збирка!...

Ја сам се жестоко спремила за тај дан. Поручила сам из Париза некакву хаљину, која има енглеско име (чини ми се tea gown) а која је сва од златне чипке. Легла сам на канабе, јер сам тако прочитала у једном фином роману: „Маркиза прими барона, немарно опружена на софи. Она је мирисала једну теј-ружу... а била је бледа као ћилибар...

И ја сам имала ружу... Само не знам зашто ме је сваки гост питао да нисам болесна!

Било је речи и о збирци.

— Волите ли старо оружје, грофе? Мој муж има дивну збирку. Просто лудује, то му је пасија. Чим чује да негде има оружја, он не штеди новаца. Али то се нама може!...

Црна ја, ето ти мога Анатола.

— О, о, господине Бурдене, чујем да сте страстан скупљач, — рече гроф. — Покажите ми ваше дивоте.

— Та разуме се, господине грофе, показаћу вам ту старудију. Можда вам се неће допасти њихов распоред, али ћете ме извинити. Све је већ било обешено на зид кад сам купио замак.

Да нисам лежала мене би ударила капља. Не-по-прављив је! Мамлаз један!

Мало после врати се, а све брекће од смеха, безобразник!

— Знаш шта сам чуо кроза зид? Две лепе дамице из замка Вилпатур разговарале су о нама. Кажу: човек је добричина, сав се расплинуо, али је симпатичан. А жена се нагутала некакве високоучености да просто умрете од смеха!...

Па нека умру од смеха, нека поцркају, простаци никакви!...“

Ту се завршава дневник ратне богаташице, која је данас тако у моди, али коју ми познајемо поодавно и сами знате одакле.

В. Р.

*

Разводи бракова у Енглеској.

Замислите само! Лондон има нарочите бракоразводне судове, односно судове за бракоразводне парнице. То, уосталом, још не би било ништа. Имамо их и ми, а што се ти судови код нас зову духовни судови и што они, поред бракоразводних ствари, имају још и разних поповских парница које се нас жењених људи ама баш ништа не тичу, то је сасвим споредна ствар.

Него има друга једна разлика између наших и енглеских судова за такве ствари — брзина. Та проклета брзина је оно што нас не убија и што наше духовне судове не мучи, јер код нас завађени супружници морају бити срећни ако им се парница окончa за годину и две дана. А када се предмети накупе, као сада после рата, мора се још чекати и на ред, што такође прогута коју годину и оно ресто младости завађених супруга, од којих многи још некако и пристану на гутање година, али на гутање младости баш никако не пристају, те буде свачега, а највише врло мучних односа, који се однекуд називају дивљима, и то све зато што се брзина грађана не може никако да сложи у темпу са спорошћу наших духовних судова.

Пошто у тим судовима седе и суде сами попови, од којих је већина погубила попадије, то се ти људи тако свете друштву које није довољно енергично да издејствује поповима други брак. Али то тек онако, уз реч.

У Лондону је већ другачије. Јер чудан је то свет тамо. Док код нас нагомилавање изазива спорост и закашњење, код њих бива обратно — брзина, брза, најбржа брзина. Додуше, тамо не суде попови, а још мање осветољубиви попови-удовци. Тамо суде људи, обични смртни, звани „бракоразводне судије“ и они се просто утркују који ће од њих бити бржи, само да није застоја.

Али је рекорд однео несумњиво сер Хенри Џјук, јер је тај чова успео да за један радни дан донесе 41 бракоразводну пресуду и на тај начин усрећи 82 смртна створа.

Али он има и нарочиту логику. Док наши попови-удовци воле да се врло дуго баве на прљавом вешу парничних страна, које испитују свестрано, дотле овај добри човек вели:

— Ко ће се још задржавати и на оваквим свињаријама! Много је и оволико!

А знате колико се он задржава?! Па равно $6^1/_2$ минута, када се узме да његове очи виде по 82 срећна човечја лица на дан!

Замислите само!

*

И они знају за моду...

У централној Африци од неког времена завладала је једна чудна мода. Црначким женама досадиле су њине густе коврчасте чекиње на глави и оне су се решиле да их скину. Писац ове вести приложио је фотографске снимке црначких помодарки са обријаном главом. Грозно их је погледати са свима могућим прстеновима у ушима и разним гривнама и огрлицама, а главе голе као колено. Вероватно је хигијенски...

Срећом, било је на Сенегалу, а не на Морави.

Замислите само — а зашто као да и не замислите, кад је тако слатко предавати се слатким мислима — регулисали ми Мораву. И замислите — то ће вам већ лакше ићи — нисмо је регулисали сасвим, него само „тек

онако“, да могу мале лађе, оне најмање, по њој да плове; иначе, Морава плави као и обично. И замислите још и то чудо да смо одједном постали тако брижљиви, па водимо строга рачуна — замислите само, водимо ми строга рачуна — о томе саобраћају и зато смо, на неколико места, између Смедерева и Лесковца, начинили велика слагалишта угља.

Кад сте све то тако лепо замислили и задремали од задовољства при помисли како нам се врзмају и шуљају бродићи Поморављем као кере око сеоских плотова, помислите — догодила се одједном несрећа: излила се Морава и преплавила, као и обично, села и обале; преплавила и сва слагалишта угља од Смедерева до Лесковца.

А сад је право да понешто и заборавите. Кише су престале и Морава се вратила у своје корито. И све је живо заборавило да је било поплаве. Чудна ми чуда, излила се Морава! Па кад су већ и оштећени сељаци стигли да забораве да су се образовали чак и неки одбори за помоћ пострадалима од поплаве, који су такође, за освету, заборавили на преплављене сељаке, право је да и ви заборавите да је било поплаве и све оно што сте пре поплаве замислили.

Тече Морава, тече и живот. Копао неки сељак јаму на обали Мораве и набасао на угаљ. Угаљ на обали Мораве! Изиђе „срески“, изиђе „окружни“ ... „на лице места“, с комисијом сваки. И с инжењерима, дакако. Разуме се да је „окружни“ сместа телеграфисао своме министру:

„На обали Мораве пронађен рудник угља. Експлоатација отпочета без одлагања.“

Ако се сада лепо сетите онога што сте малочас замислили, биће вам јасно да експлоатација рудника није могла дуго трајати, на обали Мораве, баш на ономе месту где су пре поплаве била слагалишта угља ...

Сад, шта мислите, шта би било даље, да је се све ово заиста догодило код нас, као што није. Јер то је све било у Африци, на реци Сенегалу, у црначким колонијама, где су — замислите само — већ стигли да регулишу црначку Мораву, Сенегал, и подигну на њој слагалишта угља!

Ви већ замишљате: наш би начелник добио орден за ревносно вршење службе, — јер све што се имало да замисли, замислило се; остало се заборавило, а оно што се и иначе имало да догоди, догодило се.

Сенегалски начелник пак — замислите само — морао се однекуд извлачити из платке. Он је то урадио на свој начин: послао је свом министру, после двадесет и четири сата, другу депешу:

„Рудник угља исцрпен. Експлоатација престаје.“

Замислите само! —љ—.

*

Као у причи.

У једном склоништу за изнемогле старце у Њу-Јорку умро је ових дана просјак Виљем Смис. Кад су хтели старца сахранити у општу јаму, нашли су, у његовом сандуку пуном којекаквих сиромашних рита, и опоруку неког Рудлија Цардина. Међутим показало се да је покојни Смис у ствари био негдашњи богаташ Цардин. У својој опоруци Смис-Цардин је писао:

„Ја сам у неколико махова био богат па сиромах. Дизао сам се и пропадао. Догодило ми се да ја, који сам се могао такмичити у сјају са богаташима из најотменијег варошког кварта, просим за кору хлеба по којекаквим будућима. Ниједан од мојих богатих пријатеља није ми помогао да се дигнем, напротив.

„Успео сам последњи пут да стекнем нешто новаца, иако то није ни десети део мога негдашњег имања. Али ја нећу да се користим новцем који сам зарадио. Ја хоћу да живим од милосрђа. Све је сујета, а новац ваља да служи једино за олакшавање људске беде. Гледајући беду сиротиње изгубио сам вољу да поново почнем живот богаташа.

У банци сам оставио милион и по долара. О томе сведоче приложене хартије.

Новац ће се разделити међу сиромахе у моме кварту.“

Просјак-милионар сахрањен је скромно, јер је то била његова жеља. Али је на његов погреб дошла силна сиротиња из његова краја. Листови су опширно писали о покојнику, сећајући га се као некадањег великог берзанца и трговца са колониском робом. Није имао породицу, а родбина га је била презрела, за што се данас љуто каје. Новац је подељен према његовој жељи.

*

Рибе селице.

Позната је чињеница да има риба селица. Али какве путеве оне чине, то досада није било могуће установити. Међутим један научни завод у Уајдкуду у Енглеској покушао је да и то дозна. Више партија уловљених младих локарда (семга) и тунаца обележени су позлаћеном жицом, која је провучена кроз пераја. Затим су те рибе опет враћене у море. Тај енглески научни завод обзнанио је у свима рибарским местима да ће се награђивати они који улове тако обележену рибу. И енглеско Министарство за Риболов обећало је богате награде. На тај начин можда ће се успети да се дозна колико и куда путују рибе селице.

*

Француске владе.

Трећа француска република имала је од 4. септембра 1870. до данас 68 кабинета. Дакле, за 51 годину: 68 различитих влада, што значи да се један кабинет није могао одржати ни годину дана.

Најдуже су били на влади Тиер (2 године и 3 месеца), Фери (2 год., 1 мес., 13 дана), Мелин (2 год., 2 мес.), Валдек-Русо (2 год., 11 мес., 16 дана), Колб (2 год., 7 мес., 17 дана), Клемансо (прва влада: 1906—1909., — 2 год., и 9 месеци), Клемансо (друга влада за време европског рата: 2 год., 2 мес., 3 дана).

Најмање су владали: Дифор (7 дана), Де Рошбуе (20 дана), Фалиер (23 дана), Рувиер (друга влада: 26 дана), Бриан (прва влада: 29 дана), и Рибо (прва влада: 4 дана).

Рекорд су добили Валдек-Русо (од 22. јуна 1899. до 3. јуна 1902.), који је највише био на влади, и Рибо (од 9.—12. јуна 1914.), који је владао свега четири дана.

*

Полудео због косе.

Познато је да неки Кинези још носе перчин, који негују и пазе као особити знак своје расе. Кинески трговац Ху-Ли-Це дошао је недавно у Америку и брзо се спријатељио са неколико веселих Американаца.

За време једног „другарског“ весеља, где је било и жена, неко је из шале одсекао перчин Кинезу. Несрећног трговца то је толико дирнуло, да је полудео.

*

Жена из три века.

У једном селу близу Куманова умрла је једна жена у 132. години. Рођена 1780. године, она је преживела цео XIX. век у ропству под Турцима и имала тешке дане. Срећна је била да доживи не само ослобођење свога краја 1912. године, већ и знамените дане Уједињења.

*

Видовито дете.

Чикаго има једно „видовито“ дете, које види и у мраку. Очи тога детета светле се у мраку као код мачке. Јаку светлост не може да издржи, а боље види предмете у даљини него у непосредној близини.

Лекари су испитивали очи тог детета и приметили су да дужица готово и не постоји. Иначе, сви покушаји, да се очи излече, остали су без успеха.

Моћ уметности.

Славни глумац Фаринели играо је у талијанској опери заробљеног јунака, који моли тиранина да се смилује на њега и његову вереницу, и да их пусти у слободу, пошто су невино страдали. Тиранина је представљао исто тако одличан глумац Ренати, који је пре-ма улози требао да остане хладан и свиреп до краја.

Али Фаринели је тако глумио, преклињао и од срца говорио, као да се тиче његовог личног живота, да је Ренати махинално заборавио на своју улогу, заплакао, загрлио и пољубио свога роба. Публика се одушевила и примила такав расплет трагедије.

На представи је био и краљ Филип V. и чим се завеса спустила, он је журно изишао из своје ложе.

Сетио се да је пре једног сата потписао смртну пресуду неком несрећнику, кога је требало стрељати сутрадан. Чим је стигао у двор, краљ нареди да му се врати пресуда. Те ноћи је поцепао и потписао помиловање.

Тако је славни Фаринели спасао живот једном човеку.

*

Стари нежења.

Луј XIV упита једног од својих маршала, човека већ у годинама, зашто се није оженио.

— Ваше Величанство, одговори маршал, нисам у животу наишао ни на једну жену којој би зажелео да будем муж, и ни на једног човека, коме бих радо био отац!

Мудри савети.

Искрена вера сваку рану излечи.

*

Најтеже се осваја град, који се зове слога.

*

Веран пријатељ, то је ретка тица.

*

Што се не уради одмах, можда се неће урадити целога живота.

*

Ко живи само у надама, томе остаје мало времена за рад.

*

У слатким речима често се крије жаока, као што се нађе и у најчистијем меду.

*

Срећа је дивно створење, само је штета што често путује.

*

Срце треба увреде да опрости, али памет не треба увек да их заборави.

*

Народ, слобода и правда не воле се речима, већ делом.

*

Искрен болесник.

Лекар: — Обавестите ме о свему... Само, како сте ноћас спавали.
Болесник: — Никако!
Лекар: — Зашто?
Болесник: — Играо сам карте.

*

За минут.

У једном роману прочитао сам ове редове:
— Емил дојаха до баште, скочи с коња, прескочи плот, полете у хладњак, где је Сена седела, прикраде јој се и паде пред њом на колена. Изненађена и радосна она га подиже, он седе до ње, паде јој на прса и заплива по мору блаженства и остаде ту дуго.
Све је то било дело једнога минута.
...Тако стоји у роману од речи до речи.

*

Уредан човек.

Она: — Човече, па ти опет долазиш из кафане?
Он: — Разуме се, не могу тамо вечито остати.

*

Разлог.

Жена: — Зашто се лађама најчешће дају женска имена?
Муж: — Зато што се и на лађе врло много троши...

*

Дед и унук.

Дед: — Е, баш си право магаре!
Унук: — А зашто ме, деда, често зовете магаретом?
Дед: — Зато што си мали.
Унук: — Онда си и ти био магаре, када си био мали.

*

Воли месец.

Госпођица: — Шта више волите: сунце или месец?
Он: — Ја волим месец..
Госпођица: — А због чега?
Он: — Плату примам сваког месеца, а по сунцу не бих ништа!

*

Већина је решила.

Запитали су једног човека, који је полудео, како је то било да је дошао у лудницу?
— То је било због неке препирке одговори он.
— Како то?
— Ето како? Људи су доказивали да сам ја луд, а ја сам опет њима доказивао, да су они луди. На мојој страни био сам ја сам, а њих је била већина. Еле, већина реши да ме амо стрпају.

*

У полицији.

— Ваше име и презиме?
— Андре Лонглин.
— Где сте рођени?
— У Паризу.
— Да ли сте већ осуђивани?
Ситужени, смешећи се учтиво:
— Сада разумем, ви желите од мене интервју...

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист **Иван Зрнић, Београд**, Краљевића улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број **1·— динар.** **Поштарина плаћена.** Појединн број **1·— динар.**

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 15. **Београд, 15. IV. 1922.** **Година I.**

Чудновати доживљај Петра Јовановића,

судског писара.

Господин Петар Јовановић, судски писар седео је на своме месту у позоришту и очекивао је нешто лепо иза оних завеса што су висиле испред њега. Он иначе не долази често у позориште, само је данас право из канцеларије дошао с актарком, у којој су били неки несвршени послови, да се разоноди. Кад су му у гардероби тражили и актарку, он је грчевито стеже и збуњено одговори да није потребно. Неки човек је у томе тренутку стајао поред њега и што је још чудније, седео је на месту десно од њега.

Петар Јовановић испрва није тог човека ни приметио. Било је то једно иначе сасвим обично лице, само је иза округлих наочара скривао очи, неке чудне зелене очи. Петру Јовановићу се учини — а он је био солидан и разуман човек — да из тих очију излазе зраци, али ипак то себи објасни као обману.

Странац је непрестано и нетремице гледао његову руку, која је лежала на наслону и Јовановић брзо погледа да ли је прописно одрезао и очистио нокте. При томе спази свој скупоцени златни прстен и мислећи да је он предмет странчеве пажње, поласкано се осмехну.

У том се диже завеса и поче један „комад из друштвеног живота“. Јовановић је испрва врло заинтересовано гледао на позорницу, али одједном осети понова поглед странца на својој руци. Он нервозно опет обрати пажњу на позорницу, али је сваки час скретао поглед и уверавао се да онај нетремице гледа у његову руку. Непријатно осећање, као да га неко успављује, обузе га целог. Једва је дочекао да се завеса спусти, те да се у фоајеу склони од странчевих зелених очију. Док је палио своју цигарету (чинио би то увек левом руком), он опет осети (сада се није преварио) као неки електрични трзај кроз целу руку. Кад се окренуо, видео је очи онога странца, које су се зеленеле иза наочара. Злобни осмех, који досада није био приметио, играо је око његових усана. Са неком, њему неразумљивом, зебњом Јовановић седе после другог звонцета на своје место.

За време целог комада осећао је странчев поглед на својој руци. Знао је да ће, кадгод се окрене, видети зелене очи иза наочара и злобни осмех на уснама и није више ништа схватао од целог комада. Изгледало му је да се цела позорница претворила у зелене очи иза округлих зелених наочара. Чак и стара глумица, која је играла доброћудну и мало наметљиву домаћицу главног јунака, учинила му се да има зелене очи с наочарима.

Када је завеса последњи пут пала, он је дахнуо душом. Био је сав ознојен и болела га је глава. Полетео је одмах у гардеробу и побудио гнушање задивљене публике, која је громовитим пљескањем поздрављала глумце. Брзо је навукао капут и пожурио се излазу, али ту га је већ чекао његов сусед. Немоћан бес помешан с неким мистичним страхом обузе га целога, и он лагано крену даље, сакривши брзо своје руке у џепове, премда није било тако хладно. На два корака од њега ишао је странац.

Јовановић је хтео да бежи, али се сети да то не приличи његовоме положају судског писара. Најзад се одлучи, па бојажљивим гласом гимназисте који прилази својој љубљеној запита странца: „Шта желите ви од мене и зашто ме пратите?“ Овај поче незбуњено да му се извињава и представи се: „Ја сам Пјетро Марини, доктор тајних знаности, из Далмације, а ви сте ми се учинили врло добар објекат“. Јовановићево је убеђење било да су све то будалаштине. Он позва странца да уђу у какву кафану, што овај радо прихвати.

Кад су сели, Јовановић брижљиво стрпа руке у џепове, премда је то изгледало неуљудно и смешно.

„Видите, господине, отпоче Марини разговор, док су му се очи опет зеленеле иза наочара, — ја још из младости имам ту чудну моћ да помоћу својих очију заповедам туђим